

KIRKLARELİ İLİ GIDA VE İÇECEK SANAYİ SEKTÖR ANALİZİ VE EYLEM PLANI

TRAKYA KALKINMA AJANSI
KIRKLARELİ YATIRIM DESTEK OFİSİ
HAZİRAN 2015

1. SEKTÖRE GENEL BAKIŞ	4
2. DÜNYADA GIDA VE İÇECEK SANAYİ	5
3. TÜRKİYEDE GIDA VE İÇECEK SANAYİ.....	10
3.1 İŞLETME SAYISI	10
3.2 İSTİHDAM	12
3.3 ÜRETİM DEĞERİ.....	14
3.4 KAPASİTE KULLANIM ORANI.....	16
3.5 KATMA DEĞER.....	17
3.6 AR-GE.....	19
3.7 DIŞ TİCARET	19
3.7.1 İHRACAT.....	20
3.7.2 İTHALAT	21
3.8 SEKTÖR FİRMALARI.....	23
4. KIRKLARELİ GIDA VE İÇECEK SANAYİ.....	25
4.1 İŞLETME SAYISI	25
4.2 İSTİHDAM	26
4.3 CİRO	27
4.4 KAPASİTE KULLANIM ORANI.....	28
4.5 AR-GE.....	29
4.6 DIŞ TİCARET	29
4.6.1 İHRACAT.....	29
4.6.2 İTHALAT	30
4.7 SEKTÖR FİRMALARI.....	31
5. SEKTÖR KURUM VE KURULUŞLARI	33
6. SAHA ÇALIŞMASI SONUCU BELİRLENEN SORUNLAR	34
6.1. UN SANAYİ.....	34
6.2. YAĞ SANAYİ	34
6.3. YEM SANAYİ.....	34
6.4. ET VE ET ÜRÜNLERİ İMALATI	35
6.5. SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ İMALATI	35
7. ANKETLERİN ANALİZİ	36
7.1. FİRMALARIN HUKUKİ YAPISI.....	36
7.2. FİRMALARIN BAĞLI OLDUKLARI MERKEZ	36
7.3.FİRMALARA AİT MARKA	36

7.4. FİRMALARIN AR-GE HARCAMALARI	36
7.5. FİRMALARIN TAM KAPASİTE ÇALIŞMAMA NEDENLERİ	37
7.6. FİRMALARIN ÜRÜNLERİNİ DAĞITIM KANALLARI	37
7.7. FİRMALARIN DIŞ TİCARETİ	37
7.8. FUARLARA KATILIM	37
7.9. FİRMA-ÜNİVERSİTE İŞBİRLİĞİ	38
7.10. DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİNDEN FAYDALANAN FİRMALAR	38
7.11. FİRMALARIN İHTİYAÇLARI	38
8. GIDA SEKTÖRÜ ÇALIŞTAYI- SANAYİCİNİN KAMUDAN BEKLENTİSİ	39
8.1. ET VE SÜT ÜRÜNLERİ İMALATI	39
8.2. YAĞ SANAYİ	40
8.3. UN SANAYİ	40
8.4. YEM SANAYİ	41
8.5. İÇECEK SANAYİ	41
9. EYLEM PLANI	41

1. SEKTÖRE GENEL BAKIŞ

Gıda ürünleri sanayi, gıda maddelerinin hammaddeden başlanarak, depolama, tasnif, işleme, değerlendirme, dayanıklı hale getirme, ambalajlama işlerinin birinin ya da birden fazlasının birlikte yapıldığı ve gıda maddeleri satış yerlerine gönderilmek üzere depolandığı tesisler ile bu tesislerin tamamlayıcısı kabul edilebilecek yerlerin tamamını kapsamaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri tarafından ISIC sınıflamasından türetilen ve üye ülkelerde zorunlu olarak kullanılan ekonomik faaliyet sınıflandırmasına (NACE Rev.2) göre gıda ürünlerinin imalatı, üçlü düzeyde 9 alt sektör, dördü düzeyde ise 25 alt sektörden; içeceklerin imalatı üçlü düzeyde 1 alt sektör, dördü düzeyde 7 alt sektörden oluşmakta olup, aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:

10	Gıda ürünlerinin imalatı
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
10.11	Etin işlenmesi ve saklanması
10.12	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması
10.13	Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı
10.2	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması
10.20	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması
10.3	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
10.31	Patatesin işlenmesi ve saklanması
10.32	Sebze ve meyve suyu imalatı
10.39	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması
10.4	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı
10.41	Sıvı ve katı yağ imalatı
10.42	Margarin ve benzeri yenilebilir katı yağların imalatı
10.5	Süt ürünleri imalatı
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
10.52	Dondurma imalatı
10.6	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
10.61	Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı
10.62	Nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
10.7	Fırın ve unlu mamuller imalatı
10.71	Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı
10.72	Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı
10.73	Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı
10.8	Diğer gıda maddelerinin imalatı
10.81	Şeker imalatı
10.82	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
10.83	Kahve ve çayın işlenmesi
10.84	Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı
10.85	Hazır yemeklerin imalatı
10.86	Homojenize gıda müstahzarları ve diyetetik gıda imalatı
10.89	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddelerinin imalatı
10.9	Hazır hayvan yemleri imalatı
10.91	Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı
10.92	Ev hayvanları için hazır gıda imalatı
11	İçeceklerin imalatı
11.0	İçeceklerin imalatı
11.01	Alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması
11.02	Üzümünden şarap imalatı
11.03	Elma şarabı ve diğer meyve şaraplarının imalatı
11.04	Diğer damıtılmamış mayalı içeceklerin imalatı
11.05	Bira imalatı
11.06	Malt imalatı
11.07	Alkolsüz içeceklerin imalatı; maden sularının ve diğer şişelenmiş suların üretimi

2. DÜNYADA GIDA VE İÇECEK SANAYİ

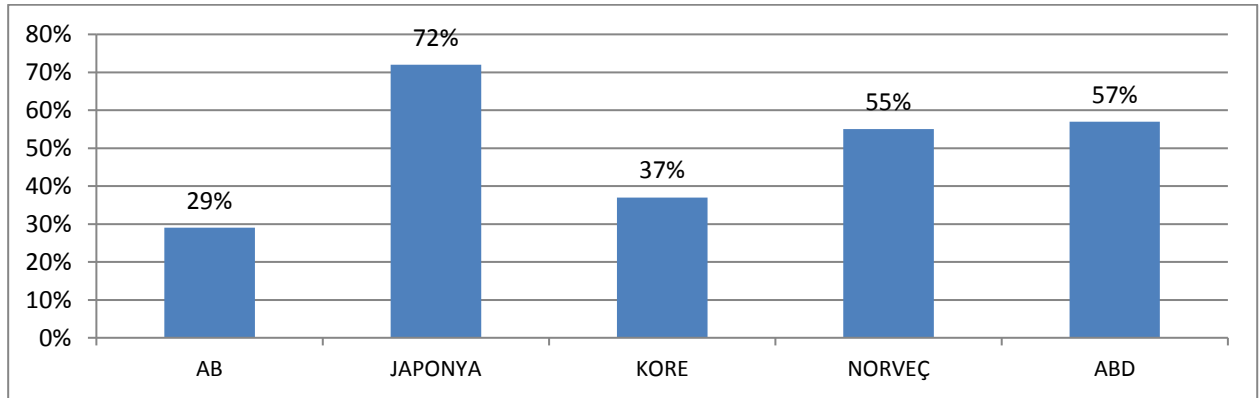
Avrupa Gıda ve İçecek Konfederasyonu'nun (FoodDrinkEurope) "Data & Trends of the European Food and Drink Industry 2013-2014" raporuna göre gıda ve içecek sanayinde önde gelen ülkelerin bu sektördeki ciroları, cirolarının imalat sanayi cirosundan aldıkları paylar, çalışan sayıları ve şirket sayıları aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir. Bu bilgiler ışığında ciro bazında Avrupa'nın, imalat sanayinden aldığı ciro payı açısından Yeni Zelanda'nın, çalışan sayısı bakımından Avrupa'nın ve şirket sayısı bazında da yine Avrupa'nın liderliği dikkati çekmektedir.

Tablo 1 Dünyada Gıda ve İçecek Sektöründe Ciro, Çalışanlar ve Şirketler.

	Toplam Satış (Milyar Avro)	Toplam imalat sanayi satışı içindeki yüzdesi	Çalışan sayısı (1000)	Şirket sayısı
Avustralya	72	22	200	6.255
Brezilya	167	-	1.621	45.400
Kanada	73	16	290	6.200
Çin	447	11	6.740	400.000
AB	1.016	15	4.222	285.916
Hindistan	95	-	1.700	36.000
Japonya	202	10	1.455	-
Meksika	97	23	791	170.000
Yeni Zelanda	22	46	80	2.000
Rusya	72	19	1.300	56.200
Güney Kore	42	5	-	200
ABD	478	15	1.524	-

Kaynak: Data & Trends of the European Food and Drink Industry, 2013-2014.

Rapora göre sektöre yapılan AR-GE yatırımlarında %72'lik bir yüzde ile Japonya'nın ilk sıraya yerleştiği, %57 ile ABD'nin onu takip ettiği ve %55 ile Norveç'in üçüncü sırayı aldığı görülmektedir. Takip eden ülkeler ise Şekil 1'de görülebilir.

Şekil 1 Üretim Değerinin Yüzdesi Bazında Gıda ve İçecek Sektöründe Yapılan AR-GE Yatırımları.

Kaynak: Data & Trends of the European Food and Drink Industry, 2013-2014.

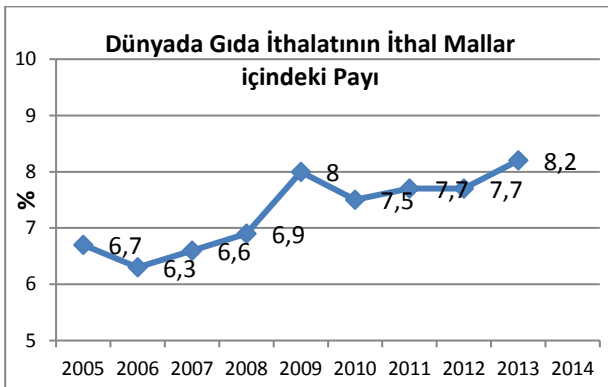
Yine Avrupa Gıda ve İçecek Konfederasyonu'nun (FoodDrinkEurope) "Data & Trends of the European Food and Drink Industry 2013-2014" raporuna göre dünya gıda ve içecek satışlarına göre gıda şirketleri sıralaması Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2 Dünya Gıda ve İçecek Satışlarına Göre Gıda Şirketleri Sıralaması.

Sıra	Firma	Satışları (Milyar Avro)
1	Cargill	106,2
2	Nestlé	74,9
3	Archer Daniels Midland	69,3
4	Pepsico Inc.	51
5	Bunge	47,5
6	The Coca-Cola Company	37,4
7	Anheuser-Busch InBev	31
8	JBS	30,3
9	Mondelez International	26,6
10	Tyson Foods Inc.	25,9
11	Unilever Plc/Unilever NV	24,1
12	Mars Inc.	23,5
13	Cofco	22,5
14	Groupe Danone	21,3
15	Heineken N.V.	18,4
16	Suntory Ltd.	18,1
17	SABMiller Plc	16,9
18	Lactalis	15,7
19	Kirin Brewery Company Ltd	15,5
20	Asahi Breweries Ltd.	15,4
21	Kraft Foods Group	14,3
22	Diageo Plc	13,3
23	General Mills Inc.	13
24	Fonterra	12,5
25	BRF - Brasil Foods	11,4
26	Kellogg Company	11,1

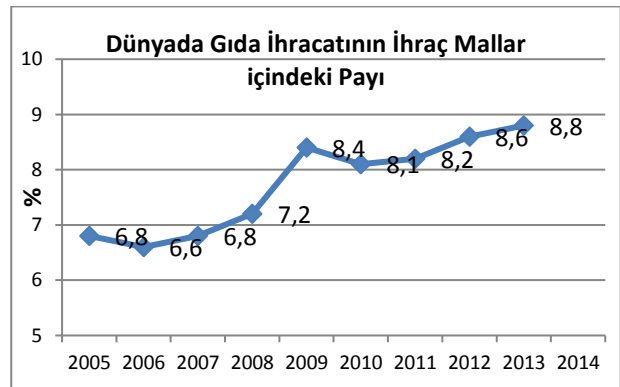
Kaynak: Data & Trends of the European Food and Drink Industry, 2013-2014.

Dünya Bankası verilerine göre (Şekil 2) dünyada gıda ithalatının ithal mallar içindeki payı 2009-2010 yılları arasındaki dönem hariç genel olarak artış göstermiştir. 2005 yılında %6,7’lerde seyreden değer 2013 yılında en yüksek noktasına ulaşarak %8,2 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 2 Dünya Gıda İthalatının İthal Mallar içinde Payı.
Kaynak: Dünya Bankası, 2013.

Dünya Bankası verilerine göre (Şekil 3) dünyada gıda ihracatının ihrac mallar içindeki payına bakılacak olursa 2009-2010 yılları arasındaki dönem hariç yine genel olarak artış göstermiştir. 2005 yılında %6,8’lerde seyreden değer 2013 yılında en yüksek noktasına ulaşarak %8,8 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 3 Dünya Gıda İhracatının İhrac Mallar içinde Payı.
Kaynak: Dünya Bankası, 2013.

Dünya Ticaret Örgütü'nün istatistiklerine göre gıda sektörünün 2013 yılı önde gelen gıda ihracatçı ve ithalatçıları Tablo 3'deki gibidir. Tablodan da gözlenebileceği üzere Avrupa Birliği, Birleşik Devletler, Brezilya, Çin ve Kanada önde gelen ilk 5 ihracatçıdır. Avrupa Birliği, Birleşik Devletler, Çin, Japonya ve Rusya Federasyonu ise ithalatçıları arasındaki ilk 5'i oluşturmaktadır.

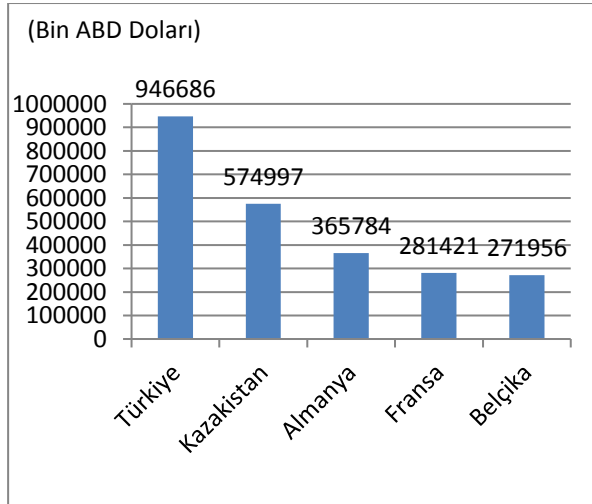
Tablo 3 Dünyanın Önde Gelen Gıda İhracat/İthalatçıları

	Değer (milyar dolar)	Dünya İhracat/İthalatındaki Payı			
	2013	1980	1990	2000	2013
İhracatçılar					
Avrupa Birliği	566	-	-	44,0	38,9
Birleşik Devletler	142	17,6	13,4	12,6	9,7
Brezilya	82	4,2	2,8	3,0	5,6
Çin	60	1,4	2,5	3,1	4,1
Kanada	47	3,5	3,5	4,1	3,2
Arjantin	41	2,3	2,2	2,7	2,8
Hindistan	37	1,1	0,9	1,3	2,6
Endonezya	32	0,7	0,9	1,3	2,2
Avustralya	30	3,3	2,5	2,9	2,1
Tayland	29	1,3	2,1	2,3	2,0
Malezya	25	0,9	1,1	1,3	1,7
Meksika	24	0,9	1,0	1,9	1,6
Viet Nam	23	0,9	1,6
Yeni Zelanda	22	1,1	1,4	1,3	1,5
Rusya Federasyonu	20	-	-	0,9	1,3
İthalatçılar					
Avrupa Birliği	569	-	-	43,5	36,9
Birleşik Devletler	123	8,8	8,9	11,1	8,0
Çin	99	1,4	1,4	2,0	6,4
Japonya	72	7,2	10,1	10,5	4,6
Rusya Federasyonu	42	-	-	1,5	2,7
Kanada	34	1,8	2,1	2,6	2,2
Kore Cumhuriyeti	25	0,9	1,2	1,7	1,6
Meksika	25	1,4	1,3	1,8	1,6
Hong Kong, Çin	24	-	-	-	-
Suudi Arabistan	24	1,8	1,0	1,2	1,6
Birleşik Arap Emirlikleri	17	0,4	0,5	0,7	1,1
Hindistan	17	0,5	0,2	0,5	1,1
Endonezya	16	0,6	0,3	0,7	1,1
Malezya	16	0,5	0,6	0,8	1,0
Irak	14	0,0	0,9

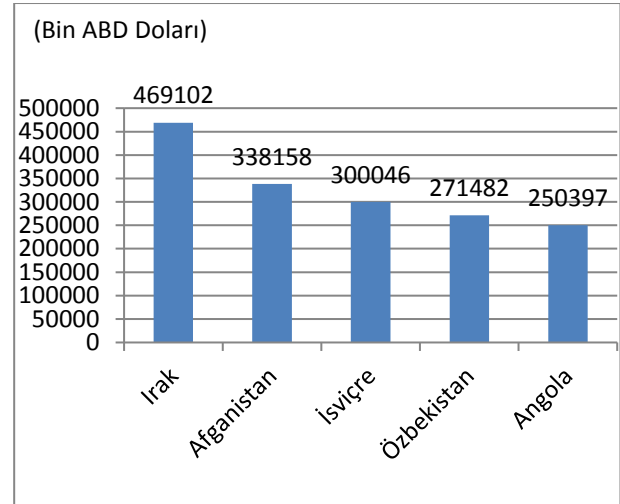
Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü, 2013.

Kırklareli ilinde en yoğun alt sektör ürünlerinin un, yağ, et ürünleri ve peynir olduğu göz önüne alınarak bu ürünlerdeki dış ticaret hacmini ayrıca incelemekte fayda olacaktır:

Trademap verilerine göre **buğday ununun** 2013 yılında dünya genelinde 5.347.206 \$ değerinde ihracatı olup, bu değer 2009-2013 yılları arasında %10'luk bir büyüme göstermiştir. İhracat yapan ilk 5 ülke Türkiye, Kazakistan, Almanya, Fransa ve Belçika'dan oluşmaktadır. İthalat değerine bakıldığında ise 5.376.564 \$ olarak gerçekleştiği ve bu değer de 2009-2013 yılları arasında %10'luk bir büyüme gösterdiği saptanmıştır. İlk 5 ithalatçı ülke ise Irak, Afganistan, İsviçre, Özbekistan ve Angola olarak görülmektedir (Şekil 4 ve 5).

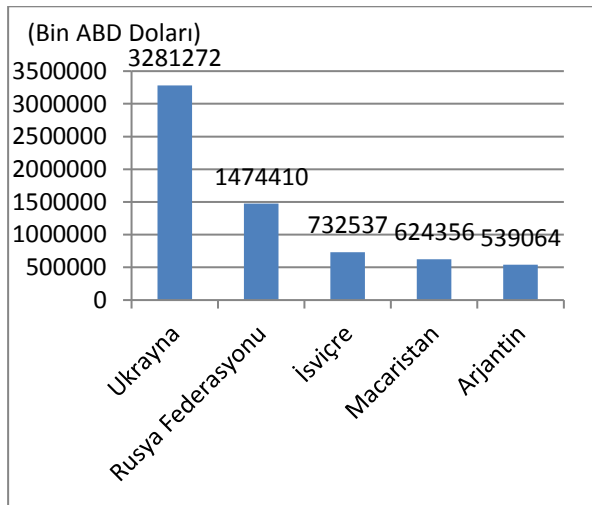

Şekil 4 Buğday Unu İhracatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

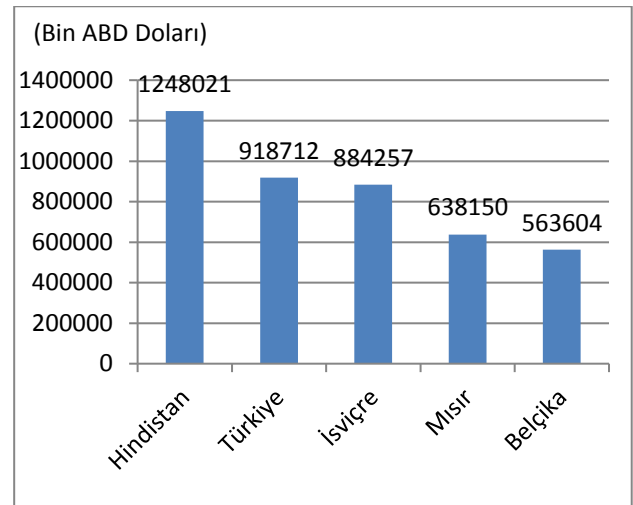

Şekil 5 Buğday Unu İthalatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

Bitkisel yağların 2013 yılında dünya genelinde 10.228.251 \$ değerinde ihracat hacmi gerçekleşmiş olup, bu değer 2009-2013 yılları arasında %18'lik bir büyüme göstermiştir. İhracatçı ülkelerin ilk 5'ine baktığımızda sıralamanın Ukrayna, Rusya Federasyonu, İsviçre, Macaristan ve Arjantin şeklinde olduğu görülmektedir. İthalat hacminin ise 10.858.026 \$ olarak gerçekleştiği ve bu değer de 2009-2013 yılları arasında %19'luk bir büyüme gösterdiği saptanmıştır. İthalatta ilk 5 ülke sıralamasına gelince ilk sırayı alan Hindistan'ı sırasıyla Türkiye, İsviçre, Mısır ve Belçika takip etmektedir (Şekil 6 ve 7).

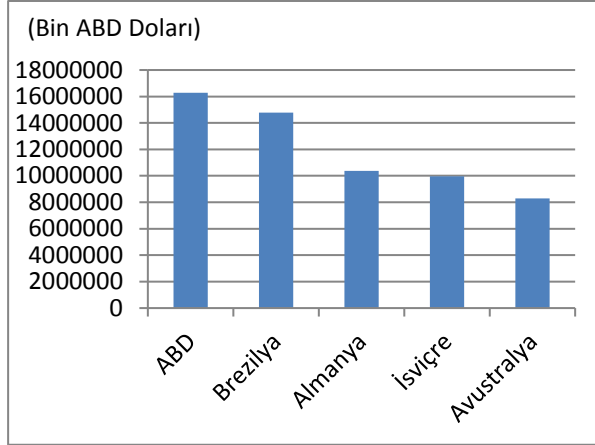

Şekil 6 Bitkisel Yağ İhracatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

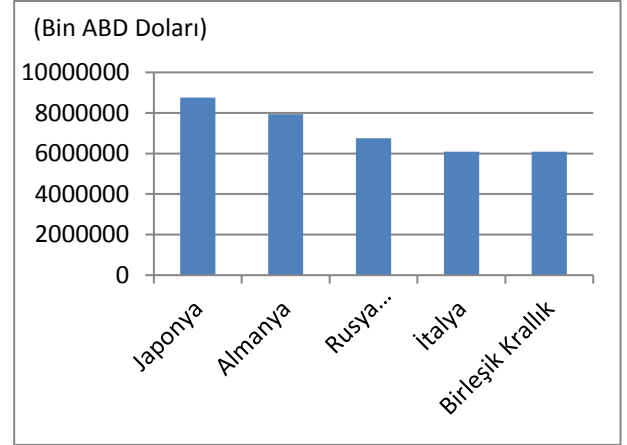

Şekil 7 Bitkisel Yağ İthalatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

Et ve yenilen sakatat ürünlerinin ihracatında 2013 yılında dünya çapında 122.183.848 \$ değerine ulaşılmış ve bu rakam 2009-2013 yılları arasında %9'luk bir büyüme göstermiştir. İhracatta öncü olan ilk 5 ülke ABD, Brezilya, Almanya, İsviçre ve Avustralya olarak belirlenmiştir. İthalat değeri 118.983.710 olarak gerçekleşmiş ve bu değer 2009-2013 yılları arasında %8'lik bir artış göstermiştir. İlk 5 ithalatçı ülkesi sıralamasında yer alan ülkeler ise Japonya, Almanya, Rusya Federasyonu, İtalya ve Birleşik Krallıktır (Şekil 8 ve 9).

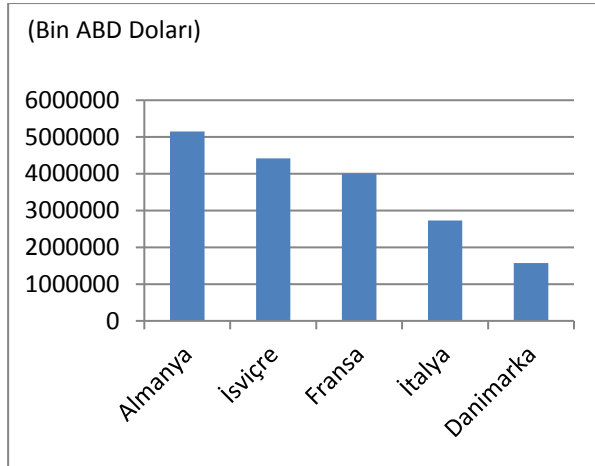

Şekil 8 Et Ürünleri İhracatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

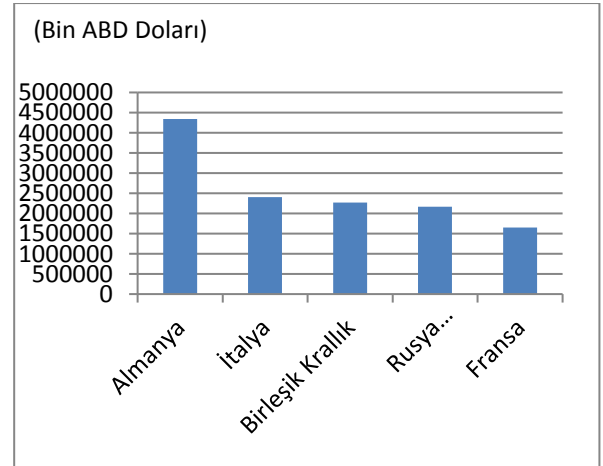

Şekil 9 Et Ürünleri İthalatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

Peynir ve lor ihracatında 2013 yılında dünya genelinde 32.054.879 \$ değerine ulaşılmış ve bu değer 2009-2013 yılları arasında %8 oranında bir artış göstermiştir. İlk 5 ihracatçı ülke sırasıyla Almanya, İsviçre, Fransa, İtalya ve Danimarka olmuştur. İthalat değeri ise 31.513.799 \$ olarak gerçekleşmiş olup bu değer 2009-2013 yılları arasında %9'luk bir büyüme göstermiştir. İlk 5 ithalatçı ülke Almanya, İtalya, Birleşik Krallık, Rusya Federasyonu ve Fransa olmuştur (Şekil 10 ve 11).

Şekil 10 Peynir ve Lor İhracatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

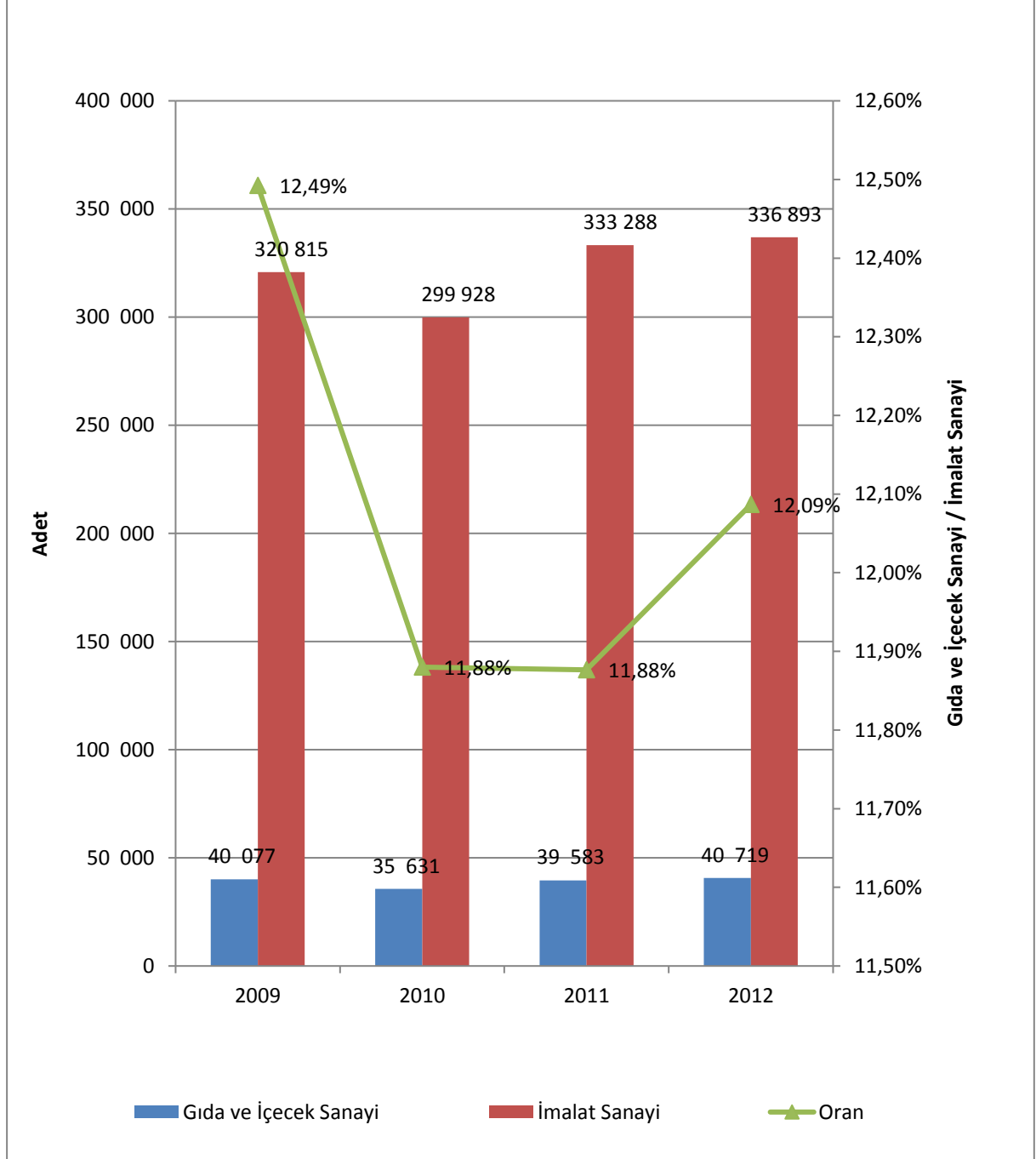

Şekil 11 Peynir ve Lor İthalatı Yapan İlk 5 Ülke
Kaynak: Trademap

3. TÜRKİYEDE GIDA VE İÇECEK SANAYİ

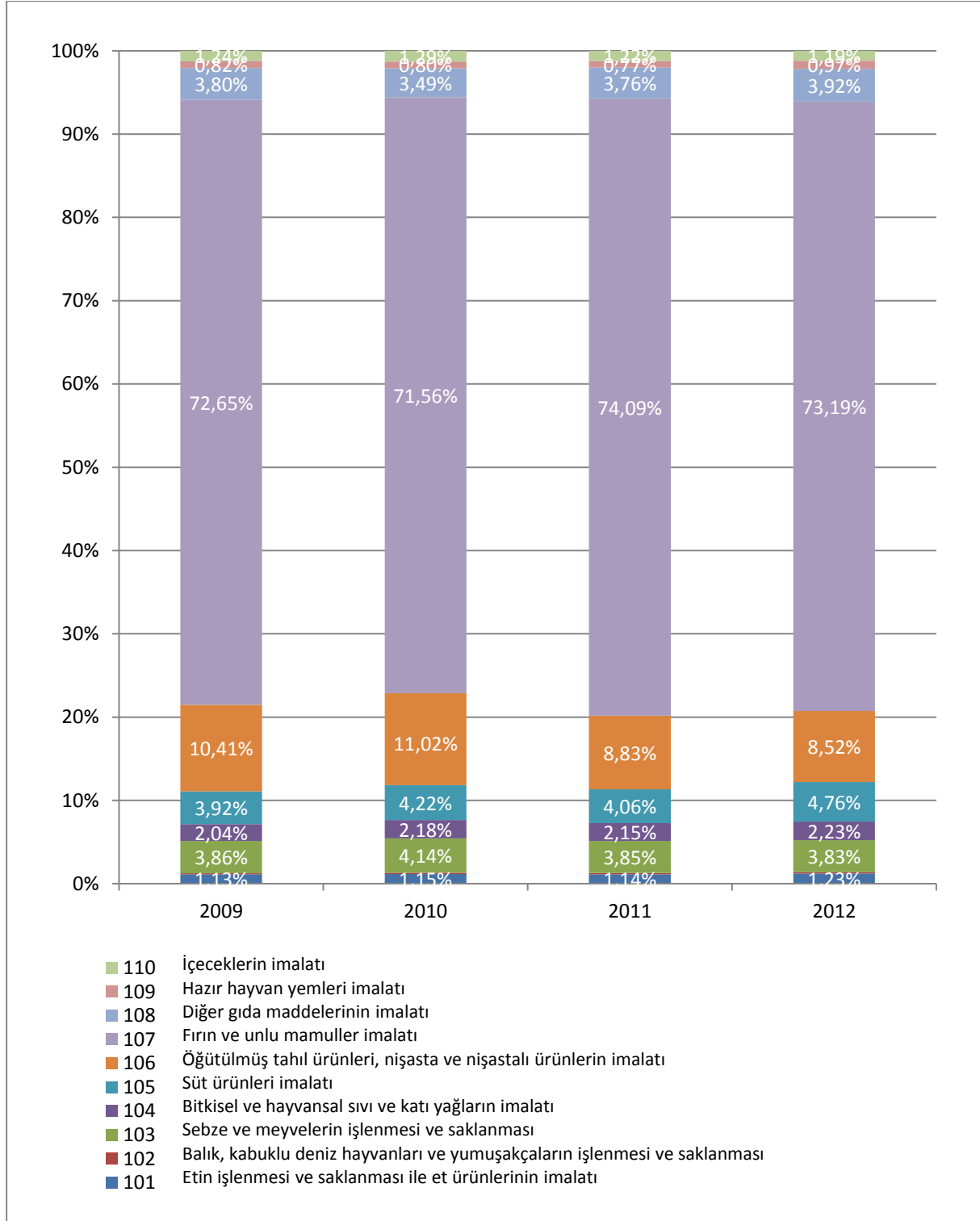
3.1 İŞLETME SAYISI

Türkiye’de var olan işletmelerin %13’ü imalat sanayi işletmeleridir. Gıda ve içecek sanayi ise imalat sanayi işletmelerinin yaklaşık %12’sini kapsamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2009 yılında gıda ve içecek sektöründe 40.077 işyeri faaliyet gösterirken iki yıllık bir düşüşün ardından işyeri sayısı 2012 yılında 40.719’a yükselmiştir (Şekil 12).

Şekil 12 Gıda ve İçecek Sanayinde İşletme Sayısı
Kaynak: TÜİK.

Gıda ve içecek sektöründeki işyeri sayısı alt faaliyet kolları itibariyle incelendiğinde en fazla işyeri sayısının 107 kodlu Fırın ve unlu mamuller imalatında olduğu dikkati çekmektedir. 2012 yılı itibariyle gıda sektöründeki toplam işletme sayısının %73,19'u Fırın ve unlu mamuller imalatında iken, %8,52'si Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, %4,76'sı Süt ürünlerinin imalatında, %4'ü de Diğer gıda maddelerinin imalatında yer almaktadır (Şekil 13).

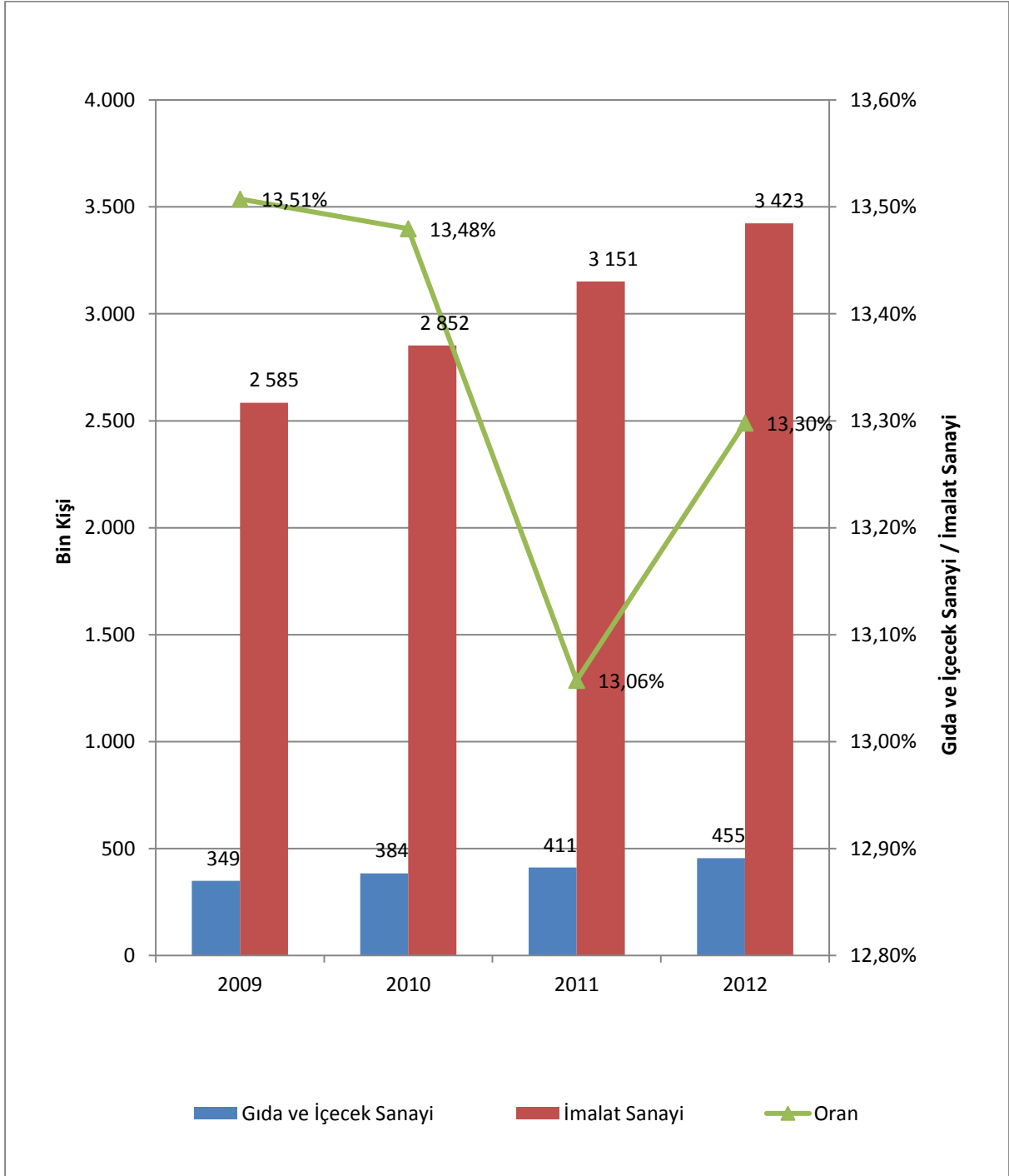

Şekil 13 Gıda ve İçecek Sanayinde İşletme Sayısının Alt Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

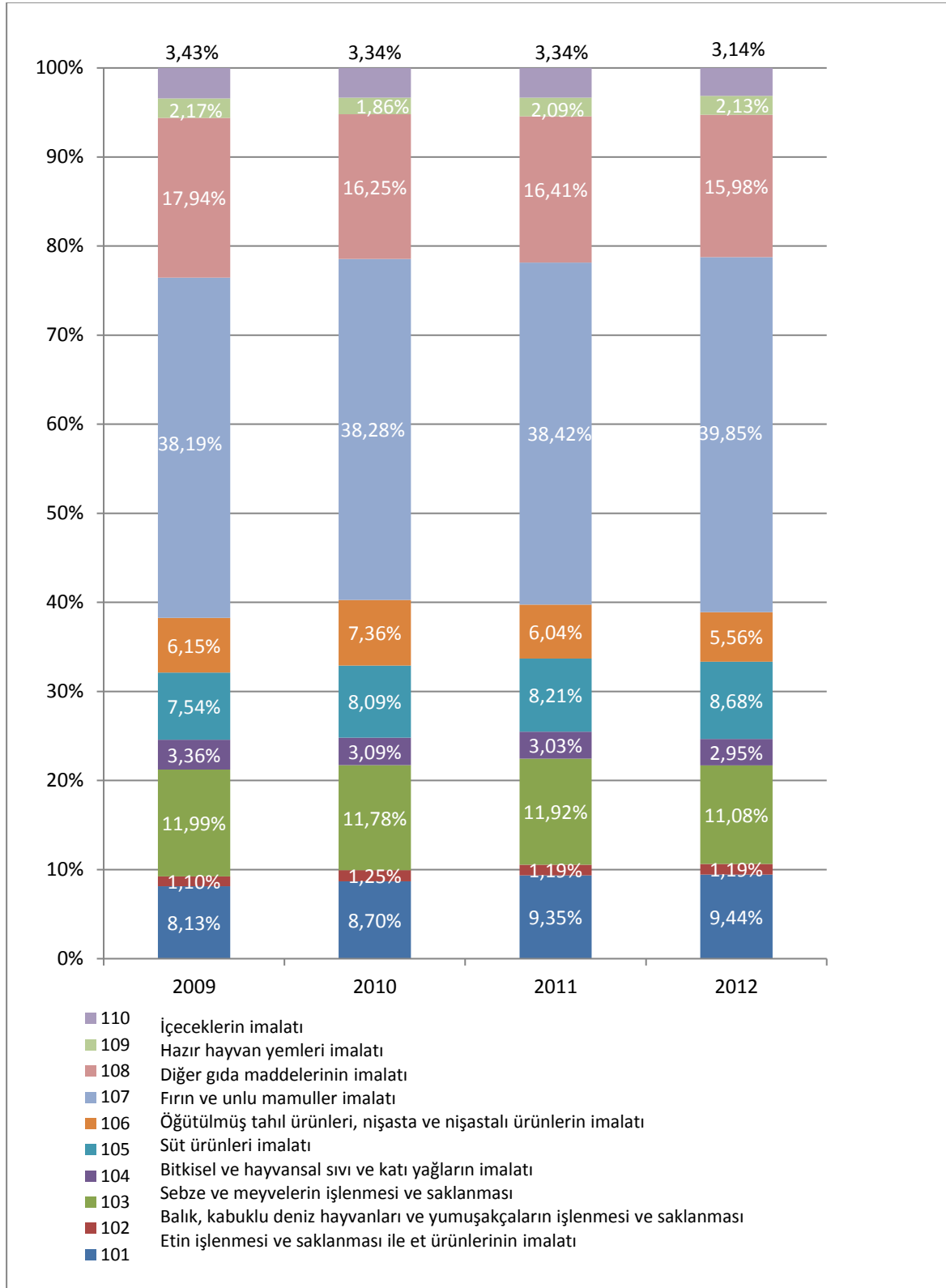
3.2 İSTİHDAM

İmalat sanayi Türkiye'nin istihdamının %27'sini sağlamaktadır. Gıda ve içecek sanayi yarattığı istihdam açısından imalat sanayi içinde giyim eşyalarının imalatından sonra ikinci sırada yer almaktadır. TÜİK verilerine gıda ürünleri ve içecek imalatı göre 2009 yılında gıda ve içecek sektöründe 349 bin kişi istihdam edilirken, çalışan sayısı 2009-2012 döneminde istikrarlı bir şekilde artarak 2012 yılında 455 bine yükselmiştir. Gıda ve içecek sektöründe istihdam edilenlerin imalat sanayi istihdamı içindeki payı 2009'da %13.51 iken, bu oran 2012'de %13.30 düzeyine gerilemiştir (Şekil 14).

Şekil 14 Gıda ve İçecek Sanayinde İstihdam
Kaynak: TÜİK.

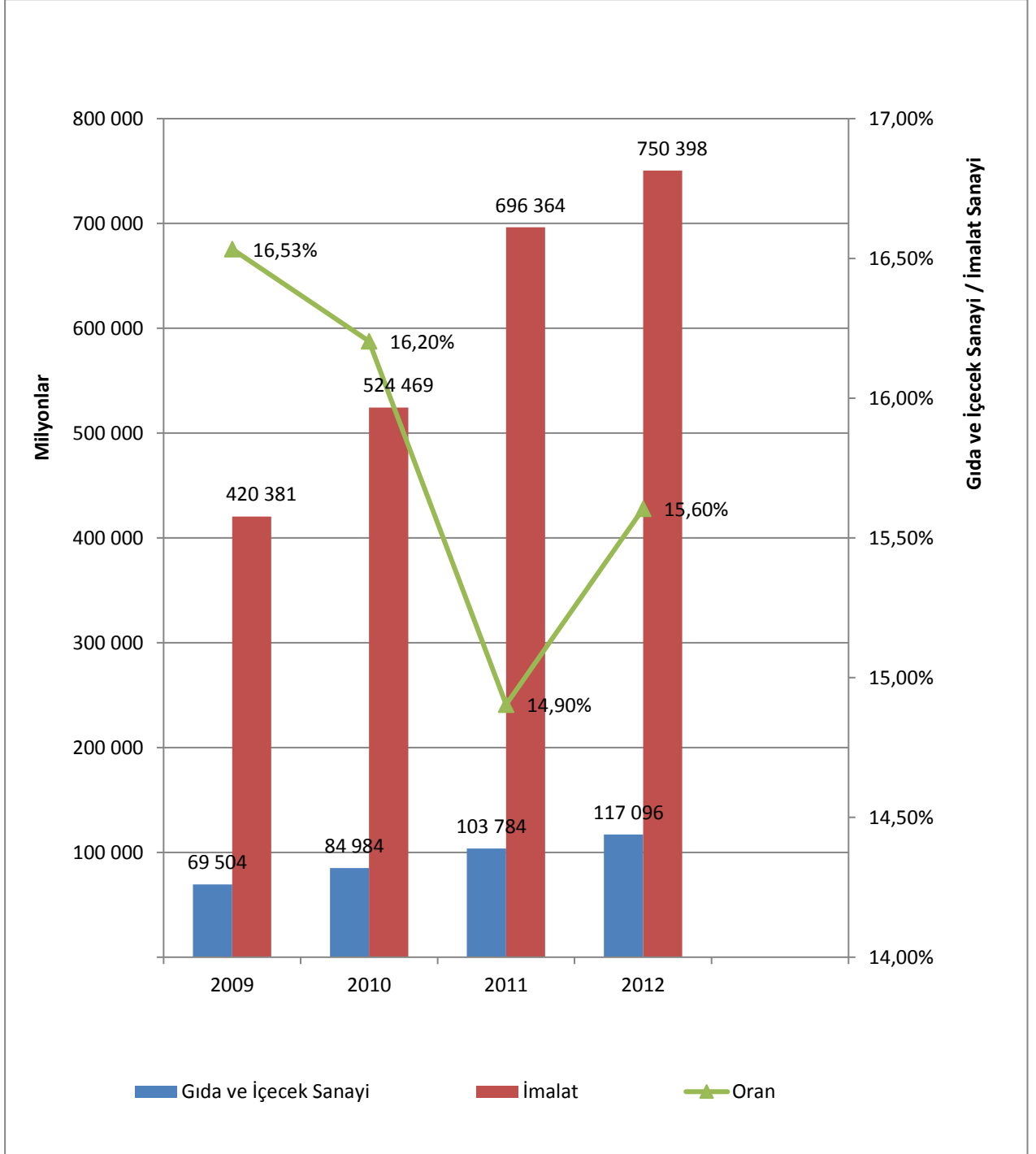
Gıda ve içecek sektöründeki istihdam alt faaliyet kolları itibariyle incelendiğinde en fazla istihdamın yaklaşık %39 ile 107 kodlu Fırın ve unlu mamuller imalatında olduğu dikkati çekmektedir. Yaklaşık %17 ile Diğer gıda maddelerinin imalatı, yaklaşık %12 ile Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması ise yaratılan istihdam büyüklükleriyle ikinci ve üçüncü sırayı almaktadır (Şekil 15).

Şekil 15 Gıda ve İçecek Sanayinde İstihdamın Alt Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı
Kaynak: TÜİK.

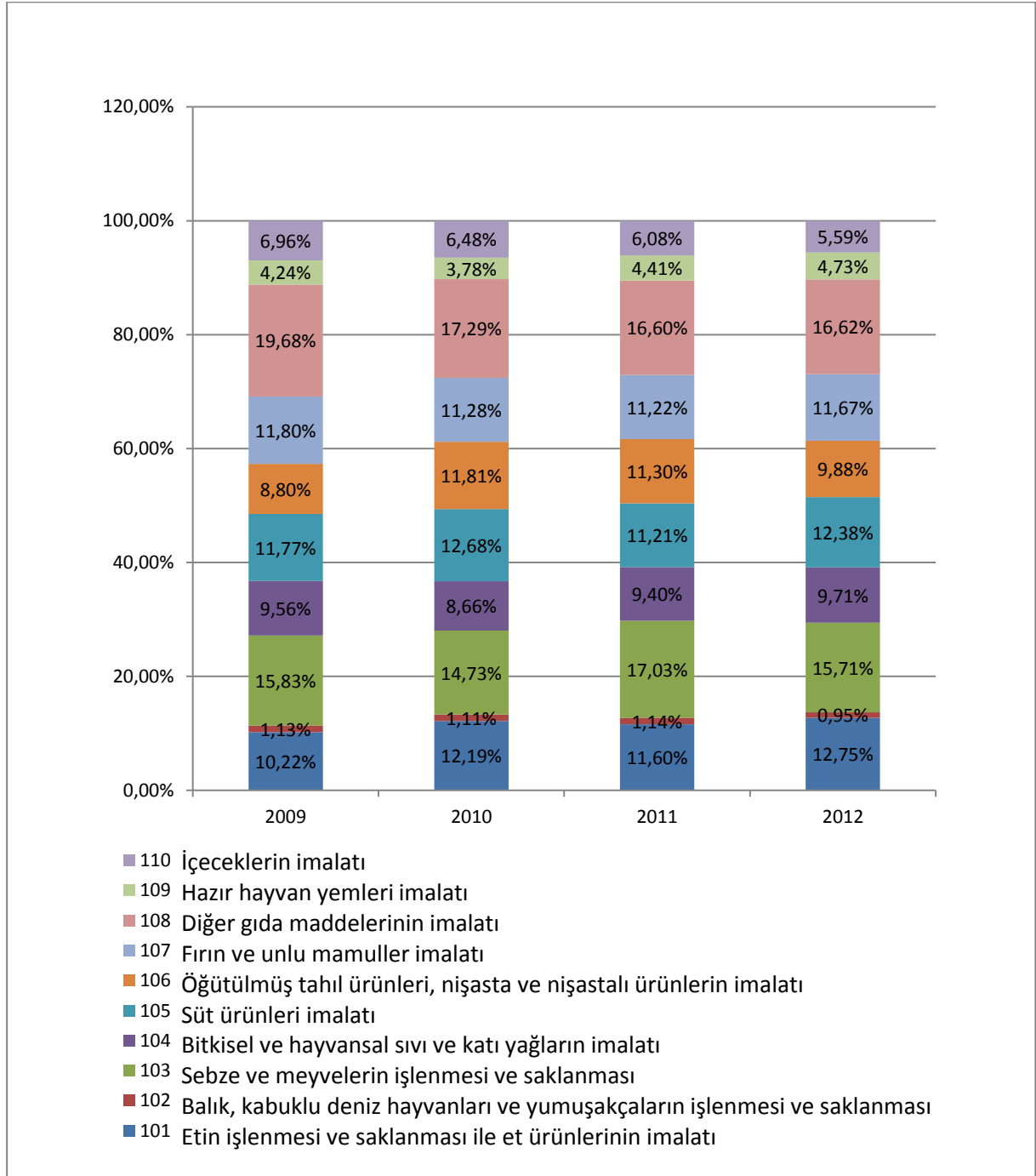
3.3 ÜRETİM DEĞERİ

Üretim düzeyi sektörün ülke ekonomisi içindeki yerini ortaya koyan önemli göstergelerden birisidir. Gıda ve içecek ürünleri imalatının 2009 yılı itibariyle üretim değeri 69.504 milyon TL olup imalat sanayi toplam üretim değerinin %16,53'ünü oluşturmaktadır. Gıda ve içecek sanayi, üretim değerinin büyüklüğü açısından imalat sanayi içinde ilk sırada yer almaktadır (Şekil 16).

Şekil 16 Gıda ve İçecek Sanayinde Üretim Değeri
Kaynak: TÜİK.

2009 yılında diğer gıda maddeleri imalatında 13.677 milyon TL'lik üretim değeri gerçekleşmiş olup bu tutar gıda ve içecek sanayi toplam üretim değerinin %19,68 gibi önemli bir kısmını oluşturmaktadır. 2012 yılı itibarıyla gıda ve içecek ürünleri imalatı içerisinde en fazla üretim değerine sahip alt faaliyet alanı ise 108 kodlu diğer gıda maddeleri imalatıdır. İkinci önemli alt faaliyet kolu ise etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatıdır. Yıllara göre değişimlere baktığımızda Fırın ve unlu mamuller imalatı, Süt ürünleri imalatı, Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı alt kollarının üretim değerlerinin başa baş olduğu; Diğer gıda maddelerinin imalatı, Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması alt kollarının da üretim değerlerinin yakın olduğu fark edilmektedir (Şekil 17).

Şekil 17 Gıda ve İçecek Sanayinde Üretim Değerinin Alt Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı
Kaynak: TÜİK.

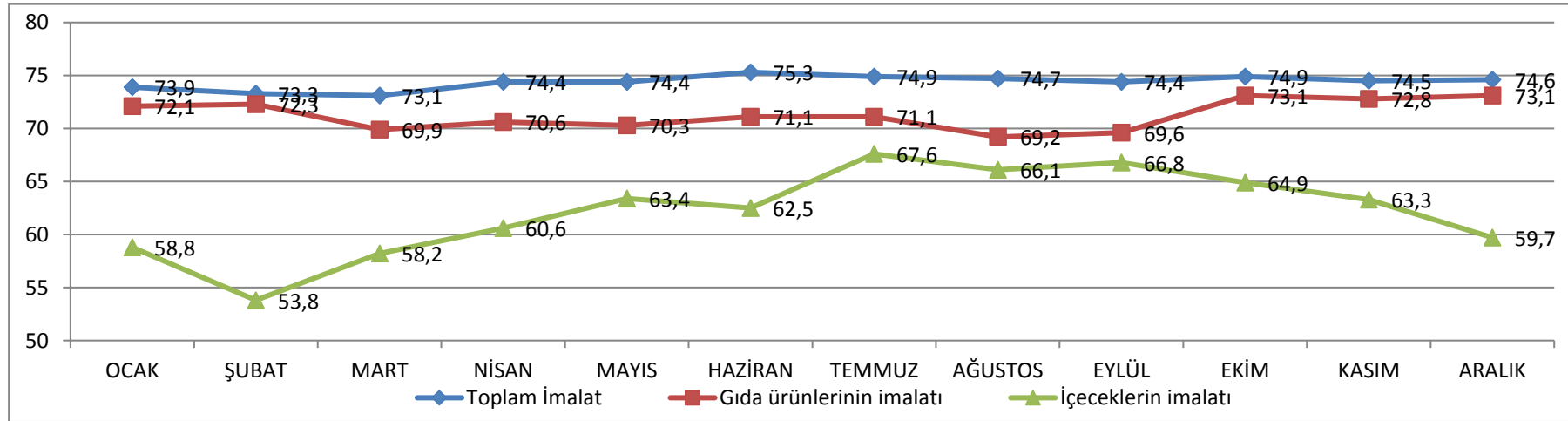
3.4 KAPASİTE KULLANIM ORANI

Merkez Bankası istatistiklerine göre 2014 ve 2015 yılı kapasite kullanım oranları incelendiğinde 2014 yılında imalat sanayinde ilk üç ay ortalama 73,4 oranında seyreden değer yılın geri kalan dönemlerinde yükselerek ortalama 74,7'ye ulaşmıştır. Gıda ürünlerinin imalatında dalgalı bir seyir izlenmiş ve yıl genelinde ortalama %71,3'lük bir kapasite kullanım oranı gerçekleşmiştir. İçeceklerin imalatında ise yılın ortalarında maksimum orana ulaşılırken yıl genelinde ortalama %62,1'lik bir kapasite kullanımıyla çalışılmıştır. 2015 yılı verilerine bakıldığında ise genel olarak değerlerde düşüş söz konusudur (Tablo 4 ve Şekil 18).

Tablo 4 İki Sektörlere Göre Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama - %)

SEKTÖR KODLARI	SEKTÖRLER (NACE Rev.2)	Yıllar	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
		Toplam İmalat	2014	73,9	73,3	73,1	74,4	74,4	75,3	74,9	74,7	74,4	74,9	74,5
10	Gıda ürünlerinin imalatı	2014	72,1	72,3	69,9	70,6	70,3	71,1	71,1	69,2	69,6	73,1	72,8	73,1
11	İçeceklerin imalatı	2014	58,8	53,8	58,2	60,6	63,4	62,5	67,6	66,1	66,8	64,9	63,3	59,7

Kaynak: Merkez Bankası.

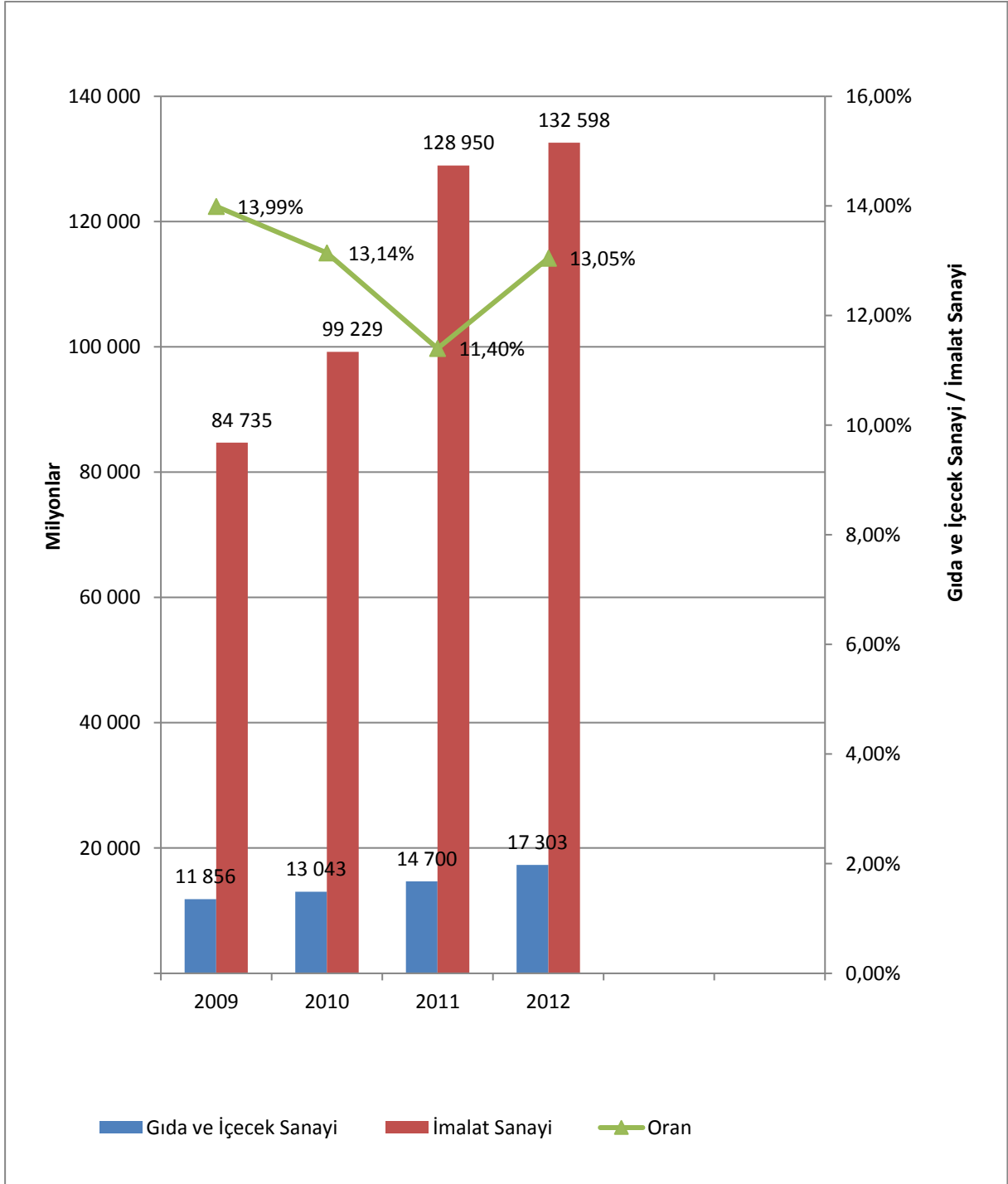

Şekil 18 İki Sektörlere Göre Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama - %)

Kaynak: TÜİK.

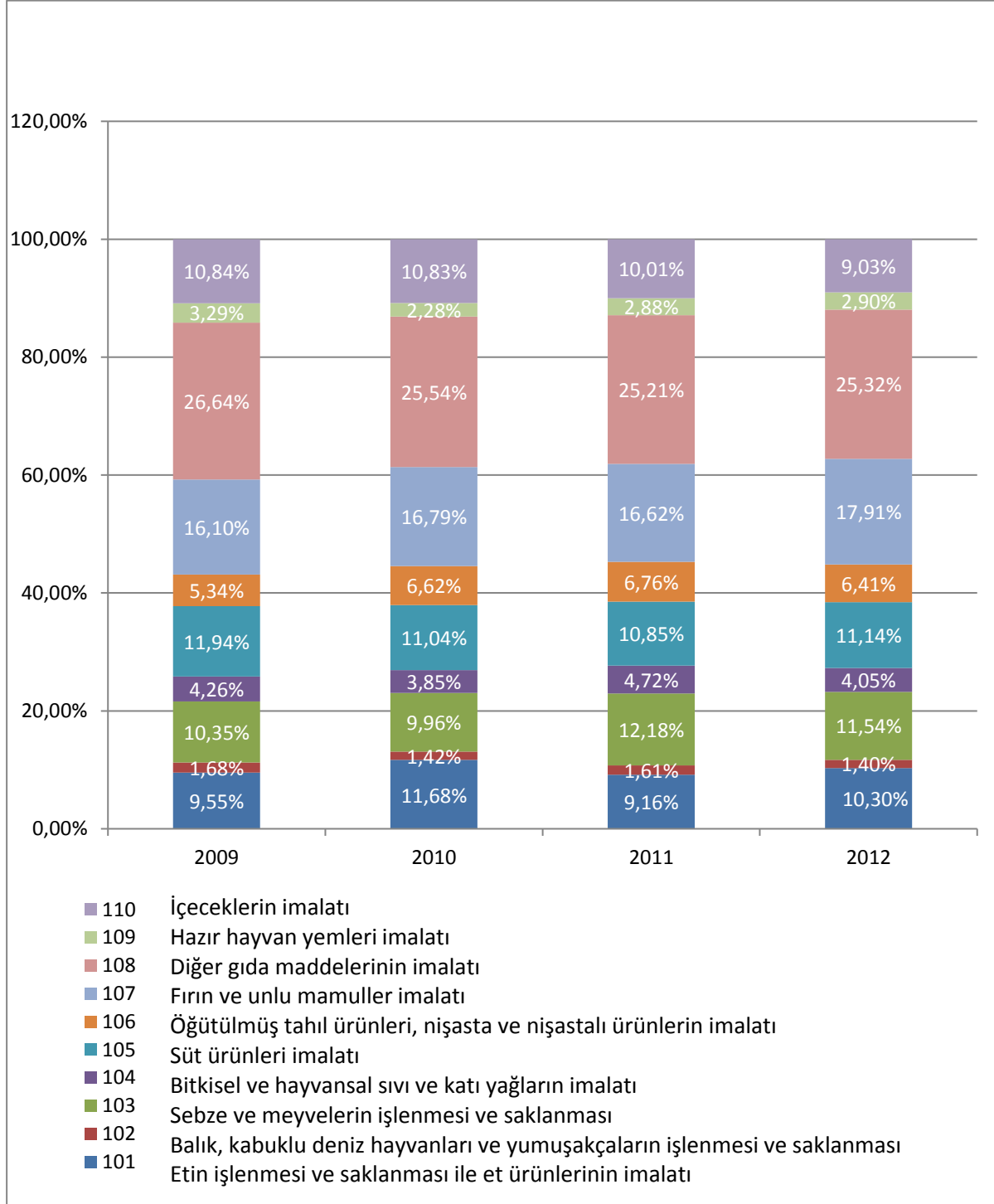
3.5 KATMA DEĞER

Katma değer oranının büyüklüğü açısından gıda ve içecek sektörü 2009 yılında imalat sanayi içinde %13,99 orana sahip iken, 2012’de %13,05’lik bir paya düşüş göstermiştir. Gıda ve içecek ürünleri imalatının Gıda ve içecek sanayi, katma değerinin büyüklüğü açısından imalat sanayi içinde birinci sırada yer almaktadır (Şekil 19).

Şekil 19 Gıda ve İçecek Sanayinde Katma Değer
Kaynak: TÜİK

Gıda ve içecek ürünleri imalatı içerisinde en fazla katma değere sahip alt faaliyet alanı ise 108 kodlu diğer gıda maddeleri imalatıdır. 2009 yılında diğer gıda maddeleri imalatında 3.158 milyon TL'lik katma değer gerçekleşmiş olup bu tutar gıda ve içecek sanayi toplam katma değerinin %26,64 gibi önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sektör katma değerinde ikinci önemli alt faaliyet kolu ise 107 kodlu Fırın ve unlu mamuller imalatıdır. 2012 yılında da sıralama yapısını korumuştur (Şekil 20).

Şekil 20 Gıda ve İçecek Sanayinde Üretim Değerinin Alt Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı
Kaynak: TÜİK.

3.6 AR-GE

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Gıda ve İçecek Sektörü Raporu'na göre AR-GE harcaması, Tam Zaman Eşdeğer (TZE) araştırmacı sayısı ve ihracat verileri birlikte değerlendirildiğinde gıda ürünleri ve içecek sanayisinde AR-GE'ye yapılacak harcamanın sonrasında ihracatı daha iyi bir düzeye getireceği gayet açıktır. Gıda ve içecek sanayisinde TZE araştırmacı sayısının AR-GE harcamasına göre daha iyi bir düzeyde olduğu, gerek AR-GE harcaması gerekse TZE araştırmacı sayılarını artıracak politikalar oluşturulduğunda bunun ülkemize daha fazla ihracat getirerek dış ticaret açığını azaltıcı bir etki yapacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla gıda ürünleri ve içecek sanayisinde var olan potansiyelin değerlendirilmesinin ülkemizin ekonomik kalkınmasında önemli bir yer tutacağı düşünülmektedir.

TÜİK 2013 verilerine göre Tablo 5'te de görüleceği üzere imalat sanayinde toplam 3.610.675.015 TL değerinde bir AR-GE harcaması gerçekleşmiştir. Gıda ürünlerinin imalatındaki AR-GE harcamaları 121.852.031 TL değeri ile toplam imalat sanayi harcamalarının %3,4 ünü, içeceklerin imalatındaki harcamalar ise imalat sanayi harcamalarının %0,05 ini oluşturmaktadır. Yıllar bazındaki gelişmeye bakılacak olursa imalat sanayinde gerçekleşen artışa paralel olarak gıda ve içecek sanayinde de önemsenmesi gereken bir ölçüde artış gerçekleşmiştir. 2011 yılında gıda ve içecek sanayine yapılan toplam AR-GE harcaması 74.392.093 TL iken 47.459.938 TL daha fazla gerçekleşerek 121.852.031 TL değerine ulaşmıştır.

Tablo 5 Ekonomik faaliyet ve harcama grubuna göre ticari kesim Ar-Ge harcaması (TL).

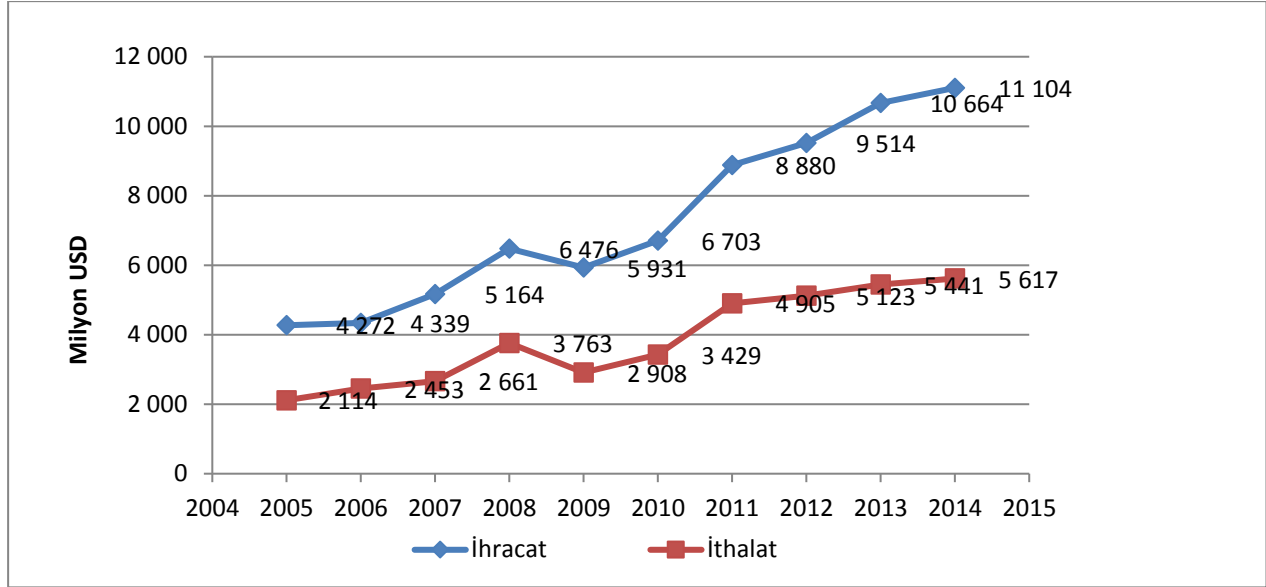
2013	Personel	Diğer cari	Makine-Teçhizat	Sabit tesis	Toplam
İmalat Sanayi	1.587.463.211	1.466.490.417	455.459.073	101.262.314	3.610.675.015
Gıda ürünlerinin imalatı	43.126.687	41.261.704	33.451.412	4.012.228	121.852.031
İçeceklerin imalatı	1.164.647	610.802	24.200	22.000	1.821.649
2012	Personel	Diğer cari	Makine-Teçhizat	Sabit tesis	Toplam
İmalat Sanayi	1.322.948.063	1.287.333.018	443.772.780	70.106.177	3.124.160.038
Gıda ürünlerinin imalatı	39.247.074	26.278.443	14.380.117	1.121.252	81.026.886
İçeceklerin imalatı	797.683	555.119	54.259	0	1.407.061
2011	Personel	Diğer cari	Makine-Teçhizat	Sabit tesis	Toplam
İmalat Sanayi	1.106.534.217	1.012.707.554	397.897.156	52.343.112	2.569.482.039
Gıda ürünlerinin imalatı	36.982.583	24.915.916	11.280.272	1.213.322	74.392.093
İçeceklerin imalatı	800.426	457.085	83.900	0	1.341.411

Kaynak: TÜİK, 2013.

3.7 DIŞ TİCARET

Gıda ve içecek ürünleri imalatı sektöründe 2005 yılı itibariyle 6,4 milyar USD olan dış ticaret hacmi, 2014'de en yüksek düzeyi olan 16,7 milyar USD seviyesine yükselmiştir. Sektör ihracatı ve ithalatında 2005–2008 ve 2009–2014 dönemlerinde sürekli olarak artış yaşanırken, küresel mali krizin genel talep düzeyinde önemli daralmalara yol açması nedeniyle 2009'da sektör ihracatı %8,4, ithalatı ise %22,7 oranında düşüş kaydetmiştir (Şekil 21).

Gıda ve içecek ürünleri imalatı sektörü grafiğe bakıldığında genel olarak dış ticaret fazlası veren bir sektördür. 2005'de 2,1 milyar USD olan dış ticaret fazlası, 2009'da 3 milyar USD' ye, 2014'de ise 5,5 milyar USD' ye yükselmiştir (Şekil 21).

Şekil 21 Gıda ve İçecek Sanayinde Dış Ticaret.
Kaynak: TÜİK

3.7.1 İHRACAT

Gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe 2005 yılı itibariyle 4,3 milyar USD düzeyinde olan ihracat, yıllar itibariyle artış göstererek 2014'de 11,1 milyar USD seviyesine çıkmıştır. Ancak küresel krizin etkisiyle bir önceki yıla göre %8,4 oranında gıda ürünleri ve içecek imalatı azalış gösteren ihracat düzeyi 2009'da 5,9 milyar USD olarak gerçekleşirken, 2010 yılında %13 oranında artarak kriz öncesi dönemin üzerine çıkan sektör ihracatı 6.7 milyar USD olarak gerçekleşmiştir.

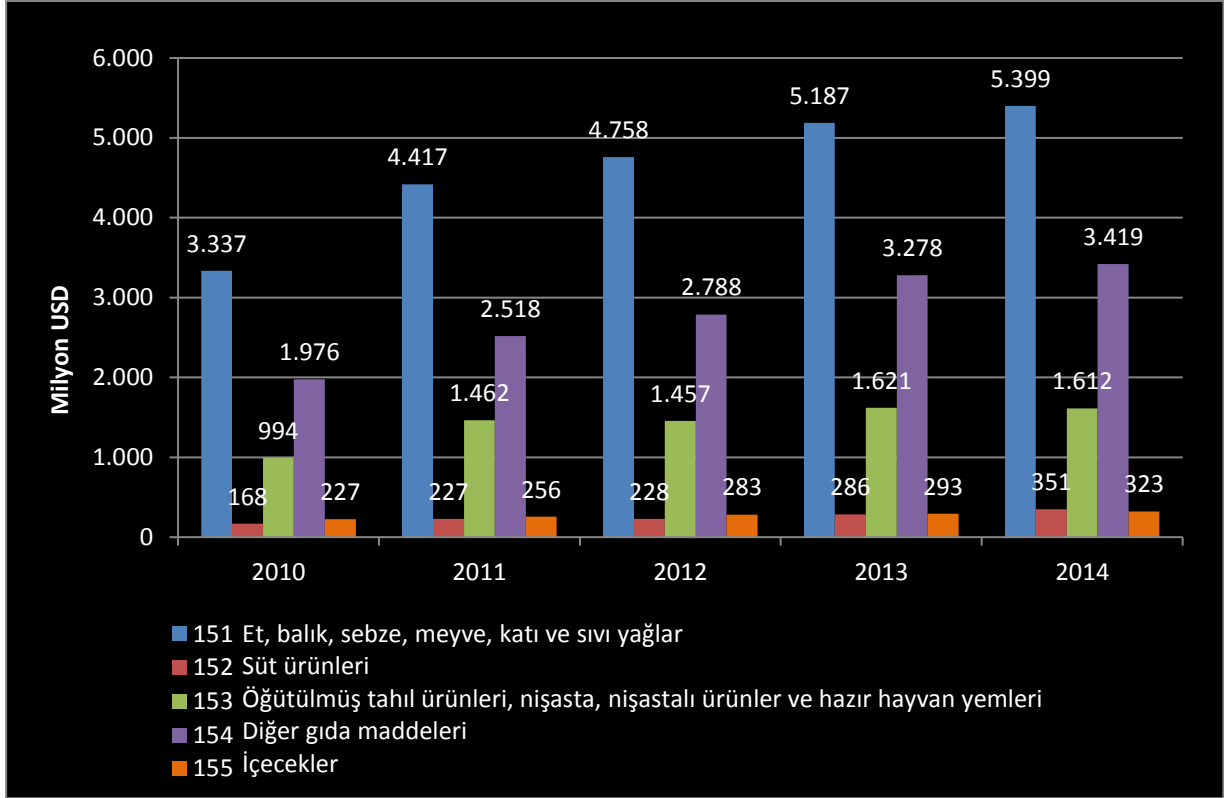
2005–2014 döneminde, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün imalat sanayi ihracatı içindeki payı incelendiğinde çok fazla bir değişiklik göstermediği dikkati çekmektedir. Nitekim 2005 yılında sektör geneline ait ihracatın imalat sanayi ihracatı içindeki payı %6,2 iken, bu pay 2014 yılında %7,5 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 6).

Tablo 6 Gıda ve İçecek Sanayinde İhracat.

Yıllar	İmalat Sanayi		Gıda ve İçecek Ürünleri		İmalat Sanayi İçindeki Payı (%)
	Bin USD	Değişim (%)	Bin USD	Değişim (%)	
2005	68.813.408	-	4.271.660	-	6,2
2006	80.246.109	16,6	4.339.135	1,6	5,4
2007	101.081.873	26,0	5.164.489	19,0	5,1
2008	125.187.659	23,8	6.475.836	25,4	5,2
2009	95.449.246	-23,8	5.931.131	-8,4	6,2
2010	105.466.686	10,5	6.702.887	13,0	6,4
2011	125.962.537	19,4	8.880.453	32,5	7,1
2012	143.193.911	13,7	9.514.194	7,1	6,6
2013	141.358.199	-1,3	10.664.446	12,1	7,5
2014	147.158.080	4,1	11.104.076	4,1	7,5

Kaynak: TÜİK

Gıda ve içecek ürünleri imalatı içerisinde en yüksek ihracat payına sahip alt faaliyet alanı ise 151 kodlu Et, balık, sebze, meyve, katı ve sıvı yağlar ile 154 kodlu diğer gıda maddeleri imalatıdır. 2014 yılı itibariyle Et, balık, sebze, meyve, katı ve sıvı yağlar alt faaliyet koluna ait ihracat tutarı gıda ve içecek ürünleri toplam ihracatının %48,6'sını, diğer gıda maddeleri ihracatı da %30,8'ini oluşturmaktadır. 2014 yılında gıda ve içecek ürünleri toplam ihracatı içerisinde 152, 153 ve 155 kodlu ürünlerin gıda ve içecek ürünleri ihracatındaki payları ise sırasıyla %3,2, %14,5 ve %2,9'dur (şekil 22).

şekil 22 Gıda ve içecek Sanayinde İhracatın Alt Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı
Kaynak: TÜİK

3.7.2 İTHALAT

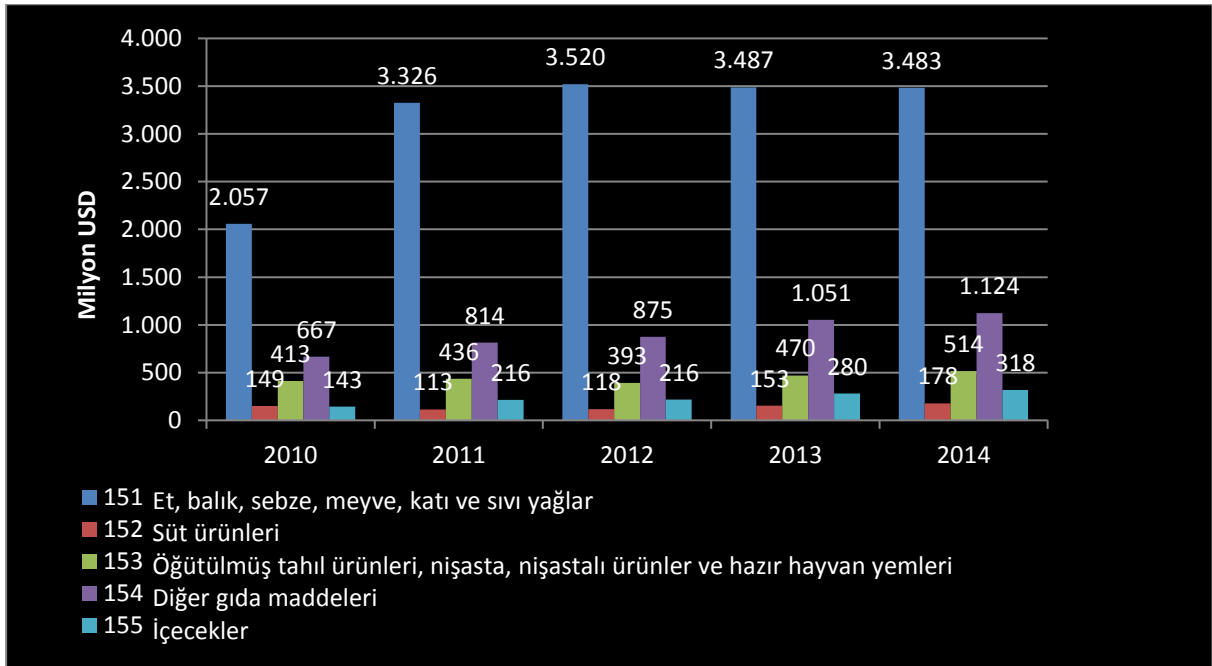
Gıda rnleri ve içecek imalatı sektöründe 2005 yılı itibariyle 2,1 milyar USD düzeyinde olan ithalat, yıllar itibariyle artış göstererek 2008'de 3,8 milyar USD seviyesine çıkmıştır. Ancak küresel krizin etkisiyle bir önceki yıla göre %22,7 oranında azalış gösteren ithalat düzeyi 2009 yılında 2,9 milyar USD olarak gerçekleşirken, 2010 yılında bir önceki yıla göre %17,9 artış göstererek 3,4 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. 2005–2014 döneminde gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün imalat sanayi ithalatı içindeki payı incelendiğinde artış gösterdiği dikkati çekmektedir. Nitekim 2005 yılında sektör geneline ait ithalatın imalat sanayi ithalatı içindeki payı %2,2 iken, bu pay 2014 yılında %3 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 7).

Tablo 7 Gıda ve İçecek Sanayinde İthalat.

Yıllar	İmalat Sanayi		Gıda ve İçecek Ürünleri		İmalat Sanayi İçindeki Payı (%)
	Bin USD	Değişim (%)	Bin USD	Değişim (%)	
2005	94.208.255	-	2.114.179	-	2,2
2006	110.378.826	17,2	2.453.059	16,0	2,2
2007	133.938.136	21,3	2.660.999	8,5	2,0
2008	150.252.335	12,2	3.763.099	41,4	2,5
2009	111.030.525	-26,1	2.907.764	-22,7	2,6
2010	145.366.975	30,9	3.429.465	17,9	2,4
2011	183.930.287	26,5	4.904.769	43,0	2,7
2012	176.235.027	-4,2	5.122.553	4,4	2,9
2013	196.822.807	11,7	5.440.700	6,2	2,8
2014	187.790.353	-4,6	5.616.768	3,2	3,0

Kaynak: TÜİK.

Gıda ve içecek ürünleri imalatı içerisinde en yüksek ithalat payına sahip alt faaliyet alanı ise 151 kodlu Et, balık, sebze, meyve, katı ve sıvı yağlar ile 154 kodlu diğer gıda maddeleri imalatıdır. 2014 yılı itibarıyla gıda ve içecek sanayi içerisinde alt faaliyet alanlarının paylarına bakılacak olursa 151 kodlu ürünler %62, 152 kodlu ürünler %3,2, 153 kodlu ürünler %9,2, 154 kodlu ürünler %20 ve 155 kodlu ürünler %5,7'lik bir paya sahiptir (Şekil 23).

Şekil 23 Gıda ve İçecek Sanayinde İhracatın Alt Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

3.8 SEKTÖR FİRMALARI

İstanbul Sanayi Odası'nın satışları temel alarak düzenlediği Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesini Gıda ve İçecek Sanayi için sadeleştirecek olursak; 2013 yılında Gıda ve İçecek Sanayinin önde gelen firmaları Tablo 8'deki gibi olacaktır. Bu firmalardan Ak Gıda San. ve Tic. A.Ş., Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. ve Bunge Gıda San. ve Tic. A.Ş.'nin ilimizde üretim sahaları bulunmaktadır.

Tablo 8 Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Listesine Giren Gıda ve İçecek Sanayi Firmaları

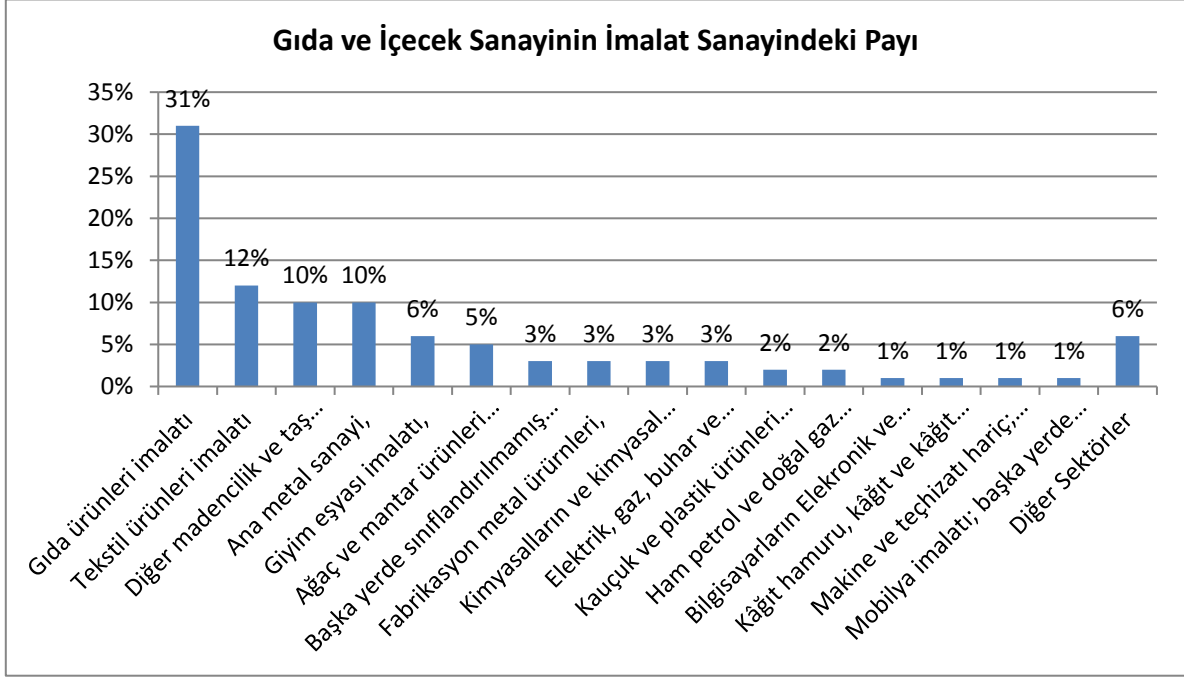
2013	2012	KURULUŞLAR	BAĞLI BULUNDUĞU ODA / KAMU	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (NET) (TL)
18	16	Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.	Kamu	2.746.661.573
31	33	Coca-Cola İçecek A.Ş.	İstanbul	1.903.033.713
32	73	Eti Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Eskişehir	1.854.392.895
33	43	Ak Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	1.837.840.136
39	44	Konya Şeker San. ve Tic. A.Ş.	Konya	1.781.169.269
44	58	Banvit Bandırma Vitaminli Yem Sanayii A.Ş.	Balıkesir	1.582.405.302
49	53	Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü	Kamu	1.510.892.677
51	56	SÜTAŞ Süt Ürünleri A.Ş.	Karacabey	1.482.822.194
52	60	Abaloğlu Yem-Soya ve Tekstil Sanayi A.Ş.	Denizli	1.396.691.739
55	57	Oltan Gıda Maddeleri İhr. İth. ve Tic. Ltd. Şti.	Trabzon	1.312.568.614
75	76	C.P. Standart Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	1.016.143.192
77	77	S.S. Trakya Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği	Edirne	992.124.239
78	90	Ülker Bisküvi Sanayi A.Ş.	İstanbul	966.017.975
79	86	Keskinoğlu Tavukçuluk ve Damızlık İşletmeleri San. Tic. A.Ş.	Akhisar	944.069.996
81	93	Ülker Çikolata Sanayi A.Ş.	İstanbul	936.569.805
84	68	Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş.	İstanbul	897.490.011
86	96	Şenpiliç Gıda Sanayi A.Ş.	Sakarya	890.311.048
91	110	Küçükbay Yağ ve Deterjan Sanayi A.Ş.	Ege Bölgesi	841.913.644
96	104	Pınar Süt Mamülleri Sanayi A.Ş.	Ege Bölgesi	808.642.800
99	85	Besler Gıda ve Kimya San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	793.753.157
100	92	Erpiliç Entegre Tavukçuluk Üretim Pazarlama ve Tic. Ltd. Şti.	Bolu	791.839.521
101	135	Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.	Kayseri	773.201.256
105	99	Tat Gıda Sanayi A.Ş.	İstanbul	753.331.085
113	120	Biskot Bisküvi Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Karaman	717.522.187
114	121	Önem Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	706.274.770
116	136	Namet Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli	697.263.530
121	111	Bunge Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	669.222.755
131	134	Şölen Çikolata Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	627.996.339
155	143	Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü	Kamu	533.250.954
158	194	Aynes Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Denizli	528.345.276
165	187	Yudum Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	512.895.803
166	174	Sofra Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.	İstanbul	503.006.043
168	206	Marsa Yağ San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	501.349.889
169	117	Tiryaki Agro Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	498.980.401
172	166	Oltan Fındık San. ve Tic. Ltd. Şti.	Düzce	496.520.625
174	213	Elita Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Adana	491.894.743
178	192	Pınar Entegre Et ve Un Sanayii A.Ş.	Ege Bölgesi	480.917.428
197	170	Doğa Organik Gıda ve Tarım Ür. Ürt. ve Tic. İth. İhr. A.Ş.	Manisa	446.691.262
204	242	Durak Fındık San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	421.861.185
207	248	Matlı Yem San. ve Tic. A.Ş.	Karacabey	416.607.971
211	254	Bifa Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş.	Karaman	413.856.712
226	255	Lidersan Sağlık ve Gıda Ürünleri A.Ş.	Gaziantep	396.572.914
230	233	Yörsan Gıda Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	Balıkesir	390.539.203
232	196	Perfetti Van Melle Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	387.549.502

234		Mey Alkollü İçkiler San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	386.634.589
235	158	Kent Gıda Maddeleri San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli	381.800.000
243	285	Çekok Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli	368.033.047
245	256	Doğuş Çay ve Gıda Maddeleri Üretim Pazarlama İth. İhr. A.Ş.	Ordu	364.072.994
259	271	Gedik Tavukçuluk ve Tarım Ürünleri Tic. San. A.Ş.	Uşak	342.031.729
262	225	Cargill Tarım ve Gıda San. Tic. A.Ş.	İstanbul	336.158.403
265	296	Natura Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	333.699.576
269	330	Yonca Gıda Sanayi İşletmeleri İç ve Dış Ticaret A.Ş.	Manisa	331.488.041
270	270	Dimes Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Tokat	331.224.853
276	240	Turyağ Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Balikesir	327.519.649
279		Progıda Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	325.157.157
285	261	Tamek Gıda ve Konsantre San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	321.618.403
287		Amylum Nişasta San. ve Tic. A.Ş.	Adana	318.198.182
290	404	Oba Makarnacılık San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	314.744.612
293	207	Kadooğlu Yağ San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	311.621.492
299	279	Keskinkılıç Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	305.385.528
324	342	Balsu Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Sakarya	288.247.237
327	315	Kılıç Deniz Ürünleri Üretimi İhracat İthalat ve Ticaret A.Ş.	Bodrum	286.978.291
334	380	Akyem Adana Yem Yağ Biodizel Tarım ve San. Tic. A.Ş.	Adana	278.501.902
343	362	Sırmagrup İçecek San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	274.011.442
346	469	Yayla Agro Gıda Sanayi ve Nakliyat A.Ş.	Ankara	271.845.625
361	359	Nuh'un Ankara Makarnası San. ve Tic. A.Ş.	Ankara	257.190.503
369	472	Agromey Gıda ve Yem San. Tic. A.Ş.	Ege Bölgesi	253.367.434
382	423	Türk Tuborg Bira ve Malt Sanayii A.Ş.	Ege Bölgesi	245.870.820
384	480	Gümüşdoğa Su Ürünleri Üretim İhracat ve İthalat A.Ş.	Milas	245.346.910
386	372	Peyman Kuruyemiş Gıda Aktariye Kim. Mad. Tar. Ürün. San. ve Tic. A.Ş.	Eskişehir	244.013.565
389	354	Çamlı Yem Besicilik San. ve Tic. A.Ş.	Ege Bölgesi	242.146.114
395	379	Akova Süt ve Gıda Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	Konya	238.142.200
407	422	Kerevitaş Gıda San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	232.374.288
409	406	Beşler Makarna Un İrmik Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	230.493.439
414	438	ISS Hazır Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.	İstanbul	227.930.776
415		Mutlu Makarnacılık San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	227.013.315
419		Karadere Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	Giresun	226.485.798
427		Eker Süt Ürünleri Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	220.125.395
429	387	Sayınlar Gıda Maddeleri San. ve Tic. A.Ş.	Gaziantep	218.666.244
433	465	S.S. Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği	Bursa	217.517.166
438	451	Ova Un Fabrikası A.Ş.	Konya	215.789.017
442	454	Şimşek Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş.	Karaman	213.638.125
443	425	Eksun Gıda Tarım San. ve Tic. A.Ş.	Tekirdağ	212.158.379
444	433	Yörükoğlu Süt ve Ürünleri San. Tic. A.Ş.	Antalya	212.099.383
447		Özmaya Sanayi A.Ş.	Adana	210.064.608
454	389	Özgün Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	Trabzon	208.588.097
465	456	Göze Tarım Ürünleri Pazarlama San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	203.077.173
468		Saray Tarım ve Hayvancılık A.Ş.	Develi	201.498.901
471		Anı Bisküvi Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Karaman	199.453.786
474		Memişoğlu Tarım Ürünleri Ticaret Ltd. Şti.	Mersin	198.699.781
478	473	Helvacızade Gıda İlaç Kimya San. ve Tic. A.Ş.	Konya	196.916.540
484		UNMAŞ Unlu Mamüller San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul	193.905.280
486		Arbel Bakliyat Hububat San. ve Tic. A.Ş.	Mersin	193.100.917
492		Hekimoğlu Un Fabrikası Tic. ve San. A.Ş.	Konya	191.464.028
493		Erikli Su ve Meşrubat San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	191.027.580
496	497	Durum Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Mersin	190.417.027
497	351	Unilever Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Çorlu	190.336.545

Kaynak: İSO.

4. KIRKLARELİ GIDA VE İÇECEK SANAYİ

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 81 İl Durum Raporu'na göre Kırklareli ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda; % 31 lik bir oran ile Gıda ürünleri imalatı sektörü, % 12 ile Tekstil ürünleri imalatı sektörü ilk sırada yer almaktadır (Şekil 24).

Şekil 24 Gıda ve İçecek Sanayinin İmalat Sanayi İçindeki Payı

Kaynak: T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 81 İl Durum Raporu, 2012.

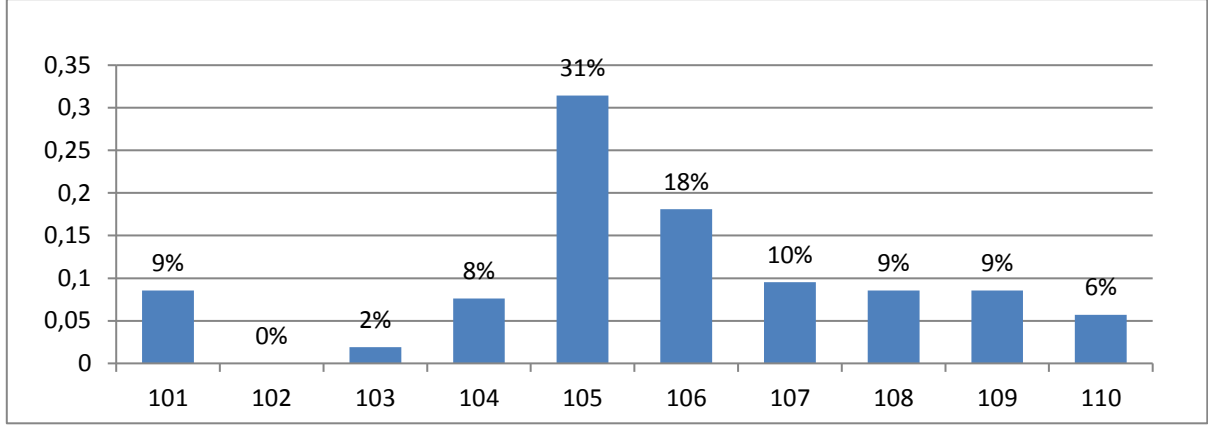
4.1 İŞLETME SAYISI

TOBB Sanayi Veritabanı'ndan çekilen verilere göre Kırklareli ilindeki gıda ve içecek sanayi işletmelerinin alt sektörler göre dağılımı Tablo 9'daki gibidir. Dağılıma bakıldığında süt ürünleri imalatı, öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı alt kollarındaki işletme sayısının Şekil 25'te de görüleceği üzere sırasıyla %31 ve %18'lik oranlar ile ağırlıkta olduğu görülmektedir. TOBB Veritabanına kayıtlı toplam 105 adet firma bulunmaktadır.

Tablo 9 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi İşletmelerinin Alt Faaliyet Kollarına göre Dağılımı

	Faaliyet Alanı	Firma Sayısı
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı	9
10.2	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması	0
10.3	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması	2
10.4	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı	8
10.5	Süt ürünleri imalatı	33
10.6	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı	19
10.7	Fırın ve unlu mamuller imalatı	10
10.8	Diğer gıda maddelerinin imalatı	9
10.9	Hazır hayvan yemleri imalatı	9
11.0	İçeceklerin imalatı	6

Kaynak: TOBB Veritabanı.

Şekil 25 İşletme Sayısının Alt Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

Kaynak: TOBB Veritabanı.

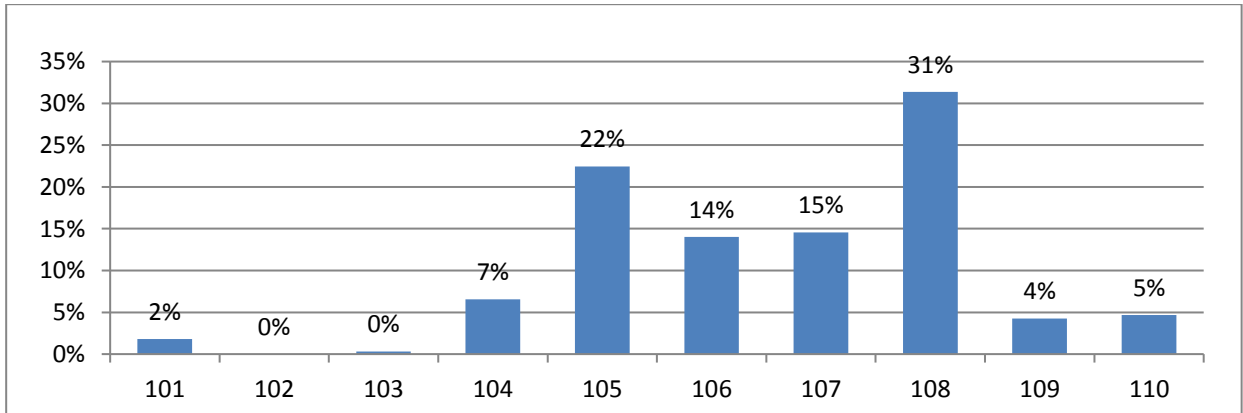
4.2 İSTİHDAM

Tablo 10 incelendiğinde Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayinde toplam 3827 kişinin istihdamının sağlandığı görülmektedir. Şekil26'da ise ağırlıklı istihdamın %31 ile diğer gıda maddelerinin imalatı, %22 ile süt ürünleri imalatı, %15 ile fırın ve unlu mamuller imalatı, %14 ile öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatında sağlandığı dikkati çekmektedir. Veriler TOBB sanayi veritabanından alınmış olup, sistemde kaydı olmayan firmalara tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 10 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi İstihdamının Alt Faaliyet Kollarına göre Dağılımı

Faaliyet Alanı	Çalışan Sayısı
10.1 Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı	67
10.2 Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması	0
10.3 Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması	12
10.4 Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı	246
10.5 Süt ürünleri imalatı	842
10.6 Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı	546
10.7 Fırın ve unlu mamuller imalatı	535
10.8 Diğer gıda maddelerinin imalatı	1176
10.9 Hazır hayvan yemleri imalatı	160
11.0 İçeceklerin imalatı	175

Kaynak: TOBB Veritabanı.

Şekil 26 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi İstihdamının Alt Faaliyet Kollarına göre Dağılımı

Kaynak: TOBB Veritabanı.

4.3 CİRO

Ciro hesaplamaları Bilim Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğünün katkıları ve anketlere gelen yanıtlar sayesinde varsayımlarla hesaplanmıştır. Sonuçlar kesin olmamakla birlikte yaklaşık değerler hesaplanmıştır.

10.1 kodlu etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatında toplam 8 firma bulunmaktadır ancak bu firmaların 5'i cirosunu beyan etmiş olup; bu firmaların toplam cirosu **29.887.501 TL**'dir. Bilgisi alınmayan firmalar için çalışan sayılarına bakılarak ve diğer firmalarla kıyaslanarak ortalama bir ciro değeri alınacak olursa; bu alt sektördeki toplam ciro **32.204.281 TL** olarak hesaplanmaktadır.

10.3 kodlu sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanmasında toplam 2 firma gözükmemektedir. Ciro bilgisi alınan firma sayısı ise 1'dir. Bu firmanın cirosu da **2.621.432 TL**'dir. Diğer firmanın da aynı istihdam ve büyüklükte olduğu göz önüne alınıp yaklaşık aynı ciroyu yaptığı düşünülürse; bu alt sektördeki ciro **5.242.864 TL** olacaktır.

10.4 kodlu bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatında 8 firma bulunmaktadır. Bilgi alınabilen firma sayısı ise 4'tür. Bu 4 firmanın toplam cirosu **1.949.813.797 TL**'dir. Ulaşılamayan firmalar için ortalama ciro değerleri alınarak toplam bir ciro hesaplandığında ise bu değer **1.980.136.508 TL** olmaktadır.

10.5 kodlu süt ürünleri imalatında toplam 33 firma vardır. Bilgisi alınabilen firma sayısı ise 26'dır. Bu firmaların toplam cirosu **846.501.143 TL**'dir. Ulaşılamayan firmalar için ortalama değer alınarak toplam ciro hesaplandığında bu değer **875.722.995 TL** olmaktadır.

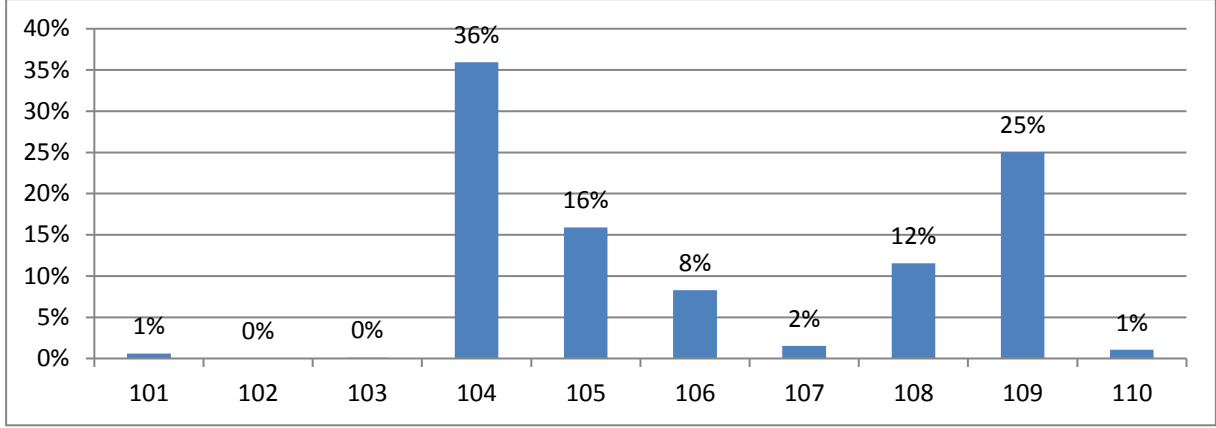
10.6 kodlu öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatında toplam 19 firma yer almaktadır. Bu firmaların toplam cirosu **457.364.240 TL**'dir.

10.7 kodlu fırın ve unlu mamuller imalatında toplam 10 firma faaliyet göstermektedir. Bu firmaların 8'inden bilgi alınmış olup toplam ciroları **83.464.688 TL**'dir. Ulaşılamayan firma ciroları ortalama bir değer alınır ise toplam ciro **84.696.486 TL** olarak hesaplanmaktadır.

10.8 kodlu diğer gıda maddelerinin imalatındaki toplam firma sayısı 9'dur. Bilgisi alınabilen firma sayısı ise 8 olup; toplam ciroları **633.759.001 TL**'dir. Ulaşılamayan firmanın cirosu istihdam ve büyüklük verilerine bakılarak tahmin edilirse bu alt sektördeki toplam ciro yaklaşık **636.380.433 TL** olacaktır.

10.9 kodlu hazır hayvan yemleri imalatında toplam 9 firma yer almakta olup; 6 firmanın bilgilerine ulaşılabilmıştır. Bu firmaların toplam cirosu ise **705.855.151 TL**'dir. Bilgisi alınamayan 36 firma için büyüklük verilerine göre ortalama ciro değerleri alındığında bu alt sektör için toplam ciro **1.379.177.216 TL** olarak elde edilmektedir.

11.0 kodlu içeceklerin imalatında toplam 6 firma yer almaktadır. Bilgisine ulaşılabilen firma sayısı 3 olup; toplam ciroları **56.570.726 TL**'dir. Verisi alınamayan 3 firma için ortalama ciro değerleri alınarak bu alt sektördeki toplam ciro hesaplandığında **58.313.010 TL** olarak elde edilmektedir.

Şekil 27 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi Cirosunun Alt Faaliyet Kollarına göre Dağılımı
Kaynak: Anketler ve Kırklareli Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü.

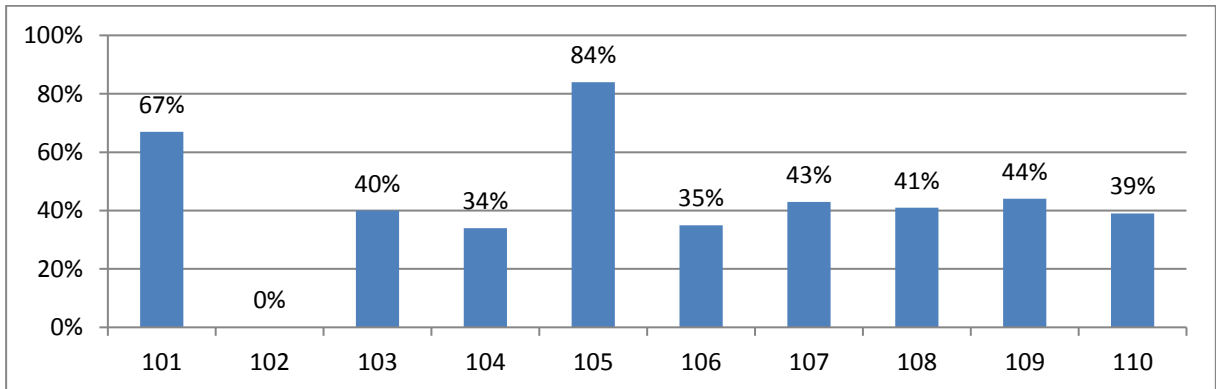
4.4 KAPASİTE KULLANIM ORANI

Anketler ve Kırklareli Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğünden alınan bilgilere göre gıda ve içecek sanayi alt faaliyet kollarındaki ortalama kapasite kullanım oranları Tablo 11’de görüldüğü gibidir. Görünen rakamlara göre alt faaliyet kollarının çoğunda kapasite kullanım oranı %50’nin altındadır. Süt ürünleri imalatında kapasite kullanım oranları diğer alt kollara göre oldukça iyi durumdadır.

Tablo 11 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi Alt Faaliyet Kollarının Ortalama Kapasite Kullanım Oranları.

Faaliyet Alanı	Çalışan Sayısı	
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı	% 67
10.3	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması	% 40
10.4	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı	% 34
10.5	Süt ürünleri imalatı	% 84
10.6	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı	% 35
10.7	Fırın ve unlu mamuller imalatı	% 43
10.8	Diğer gıda maddelerinin imalatı	% 41
10.9	Hazır hayvan yemleri imalatı	% 44
11.0	İçeceklerin imalatı	% 39

Kaynak: Anketler ve Kırklareli Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü.

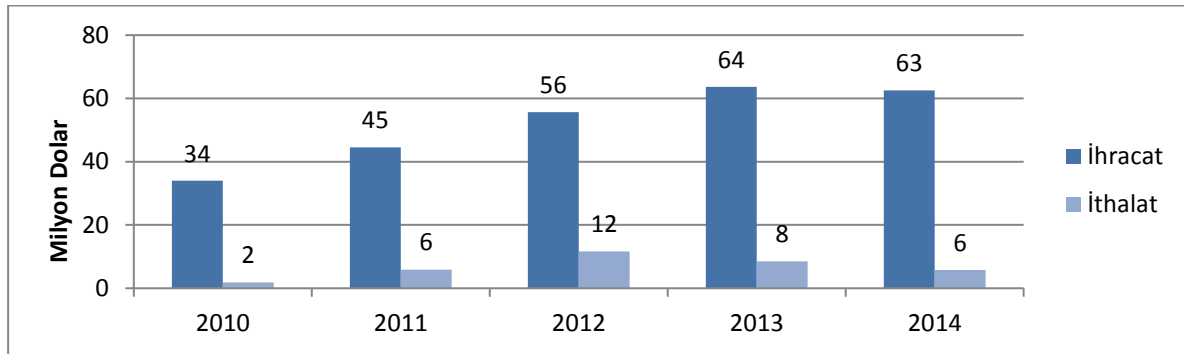
Şekil 28 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi Alt Faaliyet Kollarında Kapasite Kullanım Oranları
Kaynak: Anketler ve Kırklareli Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü.

4.5 AR-GE

Kırklareli Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü'nden alınan veriler, anketlerden alınan veriler ve ziyaretler sırasında edinilen bilgiler göstermektedir ki ilimizdeki firmaların %90'ı AR-GE bölümü için kaynak ayırmamaktadır. AR-GE ile ilgili gereksinimlerin işletmelerdeki tecrübeli beyaz yaka personelin görüşü alınarak belirlendiği görülmüştür. Genel destekler ve AR-GE destekleri konusunda işletmecilerin bilgilerinin zayıf olduğu tespit edilmiştir.

4.6 DIŞ TİCARET

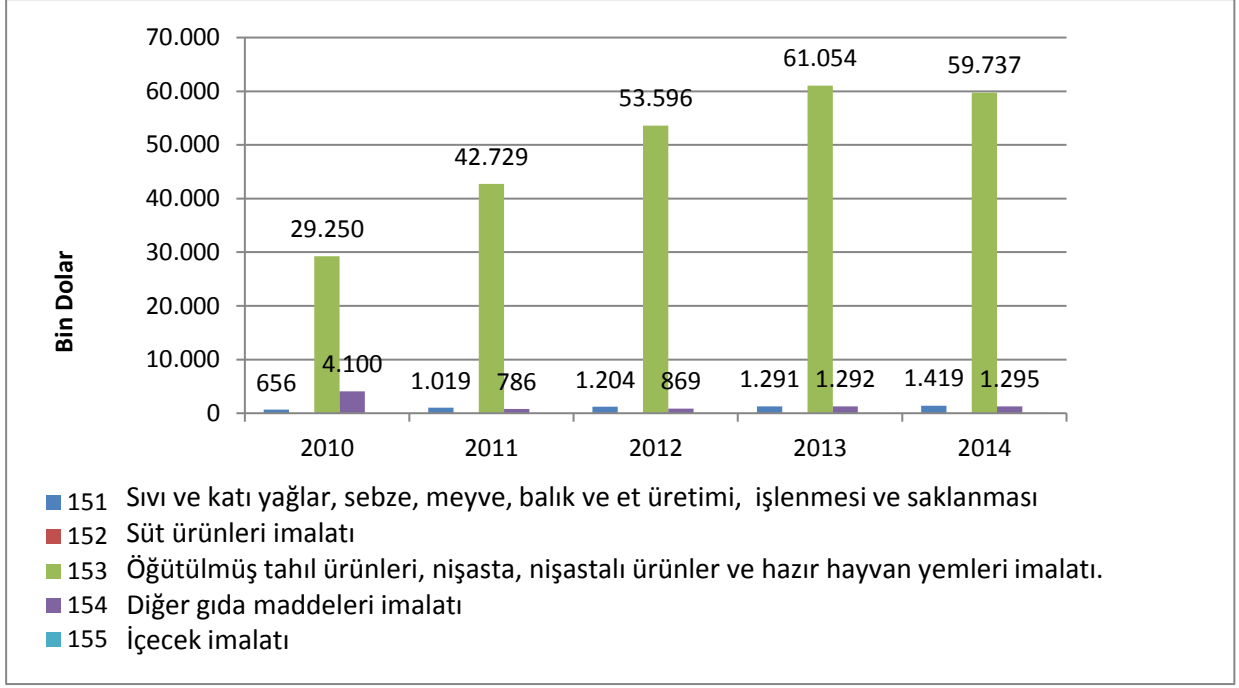
TÜİK verilerine göre (Şekil 27) Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayinin dış ticaret hacmi 2013 yılına kadar sürekli bir artış göstermiştir. 2014 yılında ise hem ihracat hem de ithalat hacminde bir düşüş gerçekleşmiştir. Şekilde dikkat çeken olumlu durum ise yıllar boyunca ihracat miktarının ithalat miktarından epey fazla gerçekleşmiş olmasıdır.

Şekil 29 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi Dış Ticaretinin Yıllara göre Değişimi.
Kaynak: TÜİK.

4.6.1 İHRACAT

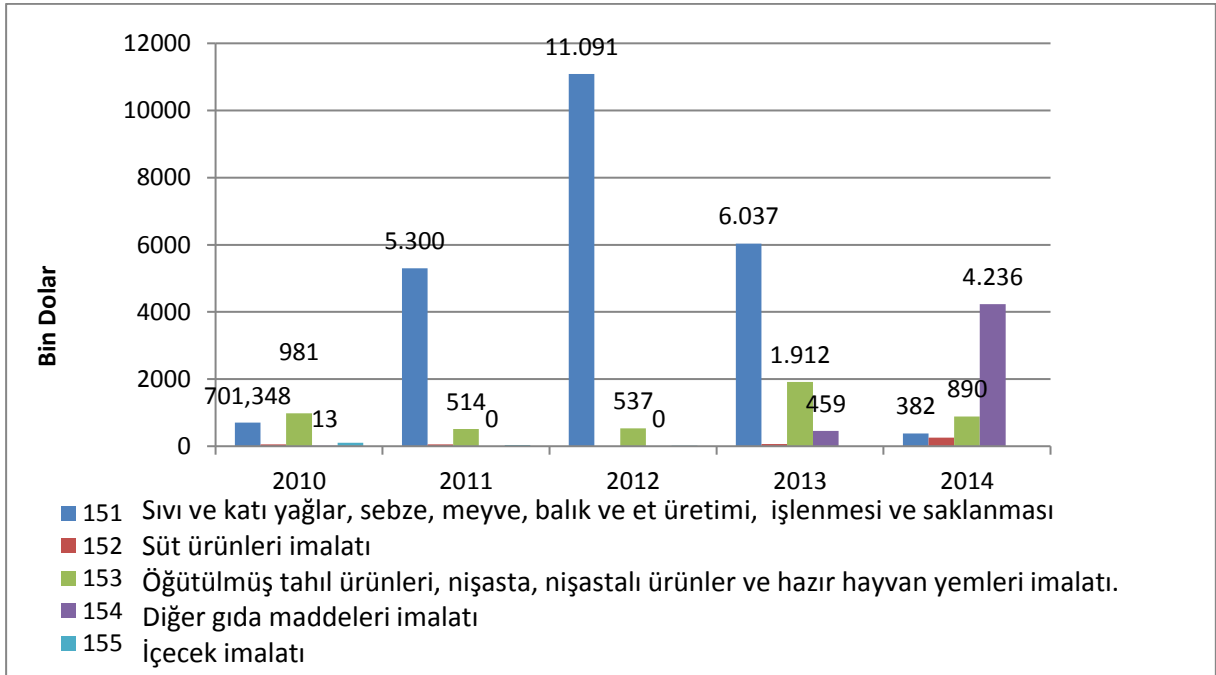
İldeki ihracat hacmi ve alt faaliyet kollarına (ISIC REV3'e göre) göre dağılımı ayrıca incelenecek olursa (Şekil 28); yıllar boyunca öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta, nişastalı ürünler ve hazır hayvan yemleri imalatı ürünleri ihracatının en büyük paya sahip olduğu ve arttığı görülmektedir.

Şekil 30 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi İhracatının Yıllara göre Değişimi.
Kaynak: TÜİK.

4.6.2 İTHALAT

Kırklareli ili ithalat rakamlarına yıllar bazında bakıldığında 151 kodlu sıvı ve katı yağlar, sebze, meyve, balık ve et üretimi, işlenmesi ve saklanması alt faaliyet kodundaki ürünlerin ithalatı 2012 yılına kadar hızla artmış, sonrasında aynı hızla düşüş yaşamıştır. Diğer gıda maddeleri imalatı alt faaliyet kodundaki ürünlerin ithalatında ise son yıllarda artış gözlenmektedir. Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta, nişastalı ürünler ve hazır hayvan yemleri imalatı ürünleri ise sürekli bir ithalat gereksinimi içerisinde.

Şekil 31 Kırklareli ili Gıda ve İçecek Sanayi Dış Ticaretinin Yıllara göre Değişimi.
Kaynak: TÜİK.

4.7 SEKTÖR FİRMALARI

10.1 Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatındakiler
MEHMET SAĞ - DERE TAVUKÇULUK
SINIRLI SORUMLU HAMİTABAT KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
AYTAÇ ET VE TAVUK CANLI HAYVAN ZAHİRE NAKLİYE SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ULUÇAY ET ÜRÜNLERİ HAYVANCILIK NAKLİYE ZAHİRE VE TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MEHMET SAĞ - DERE TAVUKÇULUK
3 KARDEŞLER ET ÜRÜNLERİ GIDA HAYVANCILIK NAKLİYE TİCARET SANAYİ LİMİTED ŞİRKETİ
ELİF OCAKBAŞI GIDA VE ET ÜRÜNLERİ, İNŞAAT, TAAHHÜT TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MEHMET YETİŞ
10.3 Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanmasındakiler
VİZE MANTAR GIDA VE TARIM ÜRÜNLERİ PAZARLAMA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ÖZLEM KURUYEMİŞ - HASAN ŞANDIR
10.4 Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatındakiler
MEHMETLER YAĞ SANAYİİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
AZRA YAĞ YEM VE GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ-BÜYÜKMANDIRA ŞUBESİ
OKANDENİZ UN VE GIDA SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ-BABAESKİ ŞUBESİ
YAĞSAN YAĞ ÜRETİM SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
FATMA KOÇAK - HASGÜL TİCARET
TARIM KREDİ GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
VİZE YAĞ SANAYİİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
BUNGE GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
10.5 Süt ürünleri imalatındakiler
KARALAR SÜT ÜRÜNLERİ GIDA VE HAYVANCILIK SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
OSMAN GÜROĞLU OĞULLARI KOLLEKTİF ŞİRKETİ
DANONE TIKVEŞLİ GIDA VE İÇECEK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
AK GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
MUSTAFA ÖZLEK
BAHÇIVAN GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
GÜNDÜZLER MANDIRACILIK SUN,İ YEM SAN VE TİC.LİMİTED ŞİRKETİ
ÇİFTÇİLER GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ VİZE ŞUBESİ
BEŞER SÜT ÜRÜNLERİ GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
HANİMELİ ÇİFTLİĞİ SÜT ÜRÜNLERİ TARIM VE HAYVANCILIK GIDA İMALAT SAN. TİC.LTD. ŞTİ
ALKAN SÜT ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
DOY-DOY SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ GIDA SANAYİİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
GÜNEY GIDA TARIM VE HAYVANCILIK İŞLETMELERİ LİMİTED ŞİRKETİ KIRKLARELİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
ÖZDENİZ PEYNİRCİLİK NAKLİYE İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
İKİZLER SÜT GIDA TURİZM PAZARLAMA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
SEMİH GAMSIZ GAMSIZ GIDA
NURSEL BİNDAL
DEMİRKÖY MANDIRA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ GIDA HAYVANCILIK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
KÖSEER SÜT VE GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ PINARHİSAR ŞUBESİ
SÜZÜLMÜŞ KARDEŞLER SÜT ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
DOĞU SÜT ÜRÜNLERİ ZAHİRE SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ÖZYIKILMAZ GIDA TARIM VE SÜT ÜRÜNLERİ PAZARLAMA TİCARET SANAYİ LİMİTED ŞİRKETİ
ATABEY SÜT MAMÜLLERİ GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
S.S.DOKUZHÖYÜK KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
ÖZBİRLİK MÜHENDİSLİK GIDA VE İNŞAAT SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
CANDAROĞLU SÜT MAMÜLLERİ ÜRETİM PAZARLAMA LİMİTED ŞİRKETİ KIRKLARELİ ŞUBESİ
SALİH GÜVENÇER - GÜVENAY PEYNİRCİLİK
İKİZLERLİ SÜT ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ KIRKLARELİ ŞUBESİ
VURALLAR SÜT ÜRÜNLERİ TARIM GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ATABEY SÜT MAMÜLLERİ GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
AKBURÇLU SÜT VE SÜT MAMÜLLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ASTOSAN SÜT VE GIDA MAMÜLLERİ SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ KIRKLARELİ ŞUBESİ
HABİBOĞLU İNŞAAT GIDA ENERJİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
10.6 Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatındakiler
ULAŞ GIDA UN TEKSTİL NAKLİYE TİCARET VE SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
TURUN GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
EFLANİ UN GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
ÜÇ-EL DEĞİRMENCİLİK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

MUTAFOĞLU DEĞİRMENCİLİK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
SİNANLI UN SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
OKANDENİZ UN VE GIDA SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
LERMİOĞLU UN GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
YAYLA UN GIDA İNŞAAT NAKLİYAT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
KARAKURLAR TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
TUĞBA UN VE UN MAMÜLLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
CEBELLİ UN SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MASTAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET-SELAHATTİN TÜREDİ
ÖZDENLER AKARYAKIT TAŞIMACILIK TARIM MAKİNALARI TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ PINARHİSAR ŞUBESİ
DURMAZ KARDEŞLER UN TARIM ÜRÜNLERİ İNŞAAT MADENCİLİK İTHALAT VE İHRACAT SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ARDA GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
ZARBUN GIDA VE AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
TATSAN HELVA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
AK NIŞASTA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
10.7 Fırın ve unlu mamuller imalatındakiiler
KIRKLARELİ EKMEKÇİLİK VE GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ALİNERİ EKMEKÇİLİK TİCARET SANAYİ LİMİTED ŞİRKETİ
TOKTARLAR GIDA MADDELERİ İMALAT VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
SARAY BİSKÜVİ VE GIDA SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ KIRKLARELİ ŞUBESİ
ZARBUN GIDA VE AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
TATSAN HELVA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
AYKENT GIDA SANAYİ VE DIŞ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
HABİBOĞLU İNŞAAT GIDA ENERJİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
HELPA HELVA VE LOKUM İMALAT SANAYİ-ZELİHA ARSLAN
TUĞBA BAYBURTLUOĞLU MAKARNA LÜTFEN!
10.8 Diğer gıda maddelerinin imalatındakiiler
TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI A.Ş. ALPULLU/BABAESKİ
SARAY BİSKÜVİ VE GIDA SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ KIRKLARELİ ŞUBESİ
TATSAN HELVA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ZARBUN GIDA VE AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
ÖZLEM KURUYEMİŞ - HASAN ŞANDIR
RÜYA ASLAN - LÜLE LOKUM
HELPA HELVA VE LOKUM İMALAT SANAYİ-ZELİHA ARSLAN
DOSU MAYA MAYACILIK ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
DANONE TIKVEŞLİ GIDA VE İÇECEK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
10.9 Hazır hayvan yemleri imalatındakiiler
TARIM KREDİ GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
YONCA HAYVANCILIK SÜT VE TARIM ÜRÜNLERİ PAZARLAMA SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
ELÖZ GIDA TARIM VE PETROL ÜRÜNLERİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ-BABAESKİ ŞUBESİ
HARLİN TARIM SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ VİZE ŞUBESİ
ERAY GIDA SÜT ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
RASYONEL TARIMSAL BESİCİLİK ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ İNECE ŞUBESİ
UZUNLAR YEM SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ-BABAESKİ ŞUBESİ
KARATAŞ YEM KATKI MADDELERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
HALİD ÖZTEN
11.0 İçeceklerin imalatındakiiler
RAGS ALKOLLÜ İÇECEKLER SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
A BAĞCILIK ŞARAPÇILIK TARIM ÜRÜNLERİ ÜRETİM PAZARLAMA İTHALAT İHRACAT SANAYİ TURİZM VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
SANTA SAĞLIKLI NATUREL TARIM ÜRÜNLERİ ÜRETİM VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
İREM ÇAMLICA BAĞCILIK ŞARAPÇILIK VE TARIMSAL DANIŞMANLIK SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ LÜLEBURGAZ ŞUBESİ
BALABAN BOZA GIDA SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

5. SEKTÖR KURUM VE KURULUŞLARI

Avrupa Gıda ve İçecek Konfederasyonu'nun (FoodDrinkEurope)
Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu TGDF
Alkollü İçki Üreticileri Ve İthalatçıları ALKİDER
Ambalajlı Süt Ve Süt Ürünleri Sanayicileri Derneği ASÜD
Arı Ürünleri İle Sağlıklı Yaşam Platformu BALDER
Bebek Besinleri Sanayicileri Derneği BEBESAD
Bira Ve Malt Üreticileri Derneği BMÜD
Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği BYSD
Diyabetik ve Fonksiyonel Gıda Üreticileri Derneği DFGD
Gıda Katkı Ve Yardımcı Madde Sanayicileri Derneği GIDAKAT
Geleneksel Alkollü İçki Üreticileri Derneği GİSDER
Türkiye Maden Suyu Üreticileri Derneği MASUDER
Meşrubatçılar Derneği MEDER
Meyve Suyu Endüstrisi Derneği MEYED
Mutfak Ürünleri Ve Margarin Sanayicileri Derneği MÜMSAD
Nişasta ve Glikoz Üreticileri Derneği NÜD
Organik Ürün Üreticileri Ve Sanayicileri Derneği ORGÜDER
Tarım Ürünleri, Hububat, Bakliyat İşleme ve Paketleme Sanayicileri Derneği PAKDER
Pirinç Değirmencileri Derneği PDD
Salça, Dondurulmuş ve Konserve Gıda Sanayicileri Derneği SALKONDER
Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği SETBİR
Ambalajlı Su Üreticileri Derneği SUDER
Susam, Tahin, Helva Ve Reçel İmalatçıları Derneği SUTHER
Şarap Üreticileri Derneği ŞARAPDER
Şekerli Mamul Sanayicileri Derneği ŞEMAD
Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği TMSD
Tüm Gıda Dış Ticaret Derneği TÜGİDER

6. SAHA ÇALIŞMASI SONUCU BELİRLENEN SORUNLAR

6.1. UN SANAYİ

Un Sanayi sektöründeki firmalarla görüşmeler esnasında dile getirilen en önemli sorunun pazarlama aşamasında olduğu, satılan ürün ücreti tahsilâtının çok uzun vadelerde gerçekleştiği olmuştur. Bu sorun ihracat yapan firmalarda önemli bir yer tutmaz iken Kırklareli ilindeki çoğu firmanın ihracat yapmadığını göz önüne aldığımızda sorun önemini korumaktadır.

Belirtilen sorunlardan biri de denetim yetersizliğidir. Denetimlerin tüm firmalara yapılmadığı, bazı firmaların denetime tabi tutulmadığı ve bu firmaların genelde küçük ölçekli ve uygunsuz şartlarda üretim yapan firmalar olduğu belirtildi.

Denetim olması dolayısıyla üretimlerine uygunsuz şartlarda üretim yapmaya devam eden firmaların ürünlerini düşük fiyata pazarlayarak haksız rekabet ortamı yaratması da bir diğer sorun olarak gösterilmektedir.

Kalifiye ara eleman sıkıntısı ise görüşme yapılan istisnasız her firmadan bildirim olarak alındı. Firmalar bu sıkıntıyı bünyelerinde eleman yetiştirerek çözmeye çalıştıklarını ifade etmektedirler.

Kaliteli buğday miktarının bölgede az olduğu da dile getirilen diğer bir sorun. Kaliteli buğday üretimindeki dalgalanma un kalitesindeki dalgalanmayı beraberinde getiriyor.

Son olarak dile getirilen sorun ise sektörün devlet desteklerinden yararlanamaması, yasaklı sektörler arasında yer almasıdır.

6.2. YAĞ SANAYİ

Yağ sanayi sektöründeki firmalarla yapılan görüşmelerde öne çıkan ilk sorun sektör denetiminin yetersiz olması sebebi ile yağın %100 ayçiçek yağı olarak değil kanola yağı gibi farklı ürünler karıştırılarak piyasaya sürülmesi olmuştur.

Denetimlerin market raflarından numune alınarak değil üretim yerinden numune alınarak yapılıyor olmasının sahtekarlığa yol açtığı belirtilmiş, bu işlemin üreticiden habersiz ve birkaç noktadan numune alınarak yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Dahilde İşleme Rejimi kapsamında yapılan ihracatlar karşılığında sıfır gümrükle ucuz ham yağ ithalatının haksız rekabete neden olduğu dile getirildi.

Ayrıca hayali ihracat diye tabir edilen; Ayçiçek yağı yerine farklı karışımların ihraç edilip karşılığında vergisiz ucuz ham yağ ithalatının yapılması durumunun da var olduğu belirtildi.

Verimli tarım topraklarına sahip bir bölge olarak kapasitemiz oranında ayçiçeği üretiminde bulunmamamızın hammaddede dışa bağımlılığımızı zorunlu hale getirdiği belirtilen bir diğer sorun.

6.3. YEM SANAYİ

Yem üreticileri ile yapılan görüşmelerde yem sektöründeki en büyük sorun hammadde olarak kullanılan kanola, ayçiçeği, yonca ve mısır silajı yetiştiriciliğinin bölgede yeteri kadar yapılmıyor

olmasıdır. Bunun sorunun kaynağının da bölgedeki insanların daha kolay işlerle uğraşma eğilimleri olduğu belirtiliyor.

Tecrübeli personelin bulunamaması da firmalar için önem arz etmektedir. Firmalar bu sorunu elemanlarını kendi bünyelerinde yetiştirerek ortadan kaldırmaya çalıştıklarını dile getiriyorlar.

6.4. ET VE ET ÜRÜNLERİ İMALATI

Yem ve hayvan fiyatlarının yüksek oluşu hayvancılık için girdi maliyetlerinin yükselmesine; hayvancılığın azalmasına ve et piyasasının olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır.

Ülke genelinde olduğu gibi bölgede de kayıt dışı üretimin var oluşu ve önüne geçilememesi ucuz, kalitesiz ürünlerin piyasaya sürülerek haksız rekabete sebep olmaktadır. Devletin ürün fiyatlarına bir alt sınır koymaması ve et ürünleri için bir standart belirlememesi de bu rekabeti desteklemektedir.

Devlet tarafından yapılan denetimlerin yetersizliği kayıt dışı üretimin ve kalitesiz üretimin önüne geçilememesine sebep olmaktadır.

Bölgedeki tesislerin çoğu düşük kapasite ve teknoloji ile çalışmakta, büyümeyi ve yüksek teknolojiye geçmeyi düşünmemektedir. Sermaye yetersizliği sebebi ile üreticiler devlet desteklerine ihtiyaç duymaktadır ancak teşvik ve desteklerin yeterli olmayışı ile destek mekanizmalarının zorlu bir süreçle sahip oluşu üreticilerin fayda sağlamalarına engel olmaktadır. Düşük teknoloji ile çalışan firmaların verimleri de düşük olmaktadır.

Bilinçsiz tüketici de bir diğer sorun olarak dile getirilmektedir. Tüketicilerin kaliteye önem vermediği, karar aşamasında en büyük kriterin fiyat olduğu belirtildi. Bunun kaynağının ise girdi maliyetleri yüksek olan sektörde ürün fiyatlarının da yüksek oluşudur.

Kalifiye eleman yetersizliği bölgemizdeki her sektörde olduğu gibi et ve et ürünleri sektöründe de öne çıkan sorunlar arasındadır.

6.5. SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ İMALATI

Hammadde ihtiyacının özellikle yılın 9 ve 10. aylarında süt ihtiyacının karşılanamaması bölgedeki sorunların başında gelmektedir. Sütün taban fiyatlarının sürekli değişmesi ve yüksek olması, standardı yakalamak ve hammadde sıkıntısı yaşamamak adına çiftliklerden alınması gereken sütün fiyatının yüksek olması da sorunun önemini artırmaktadır.

Sermaye yetersizliği sebebi ile gelişme için desteklere başvurulması düşünülse de destek ve teşviklerin prosedürlerinin zorluğu üreticinin bu isteğini kırmaktadır.

Klasik beyaz peynire olan talebin geçmiş yıllara göre daha az olması, büyük marketlerdeki diğer çeşitlerin daha fazla tercih edilmesi arz fazlasını yaratmaktadır. Bölgede rekabet eden firma sayısının fazla olduğu da göz önüne alındığında durum ciddi bir hal almaktadır.

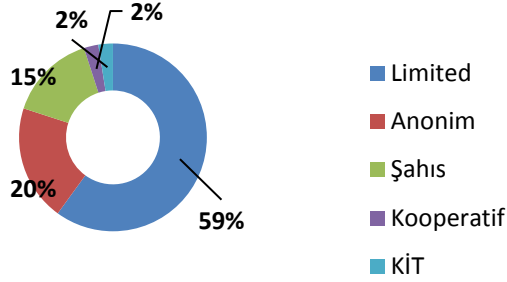
AB standartlarının yakalanmasını sağlamak adına Kırklareli İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından düzeltilmesi istenen şartların değiştirilmesinin pahalı ve zor olması sektördeki ihracatın önünü kapamaktadır.

Kalifiye eleman yetersizliği bölgemizdeki her sektörde olduğu gibi süt ve süt ürünleri sektöründe de öne çıkan sorunlar arasındadır.

7. ANKETLERİN ANALİZİ

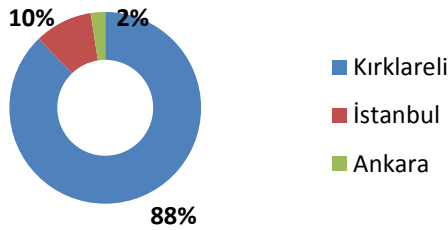
Gıda ve içecek sanayi firmaları mevcut durumunu belirlemek adına hazırlanmış olan EK1'deki anket 95 firmaya ulaştırılmış ancak 41 firmadan geri dönüş alınabilmiştir. Firmalara anketi internet ortamında doldurabilme kolaylığı sağlanmış olmasına rağmen firmalardan geri dönüş alınamaması firmalardan anket yolu ile bilgi almanın doğru bir yöntem olmadığını göstermiştir. Anketlerin değerlendirilmesi 41 firma üzerinden yapılacaktır.

7.1. FİRMALARIN HUKUKİ YAPISI

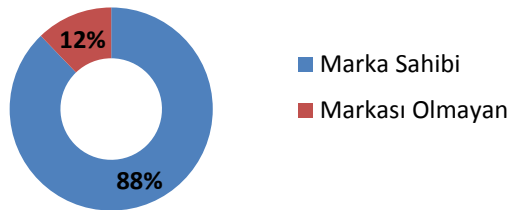
Özel işletmelerin hukuki yapıları yönünde tasnifine bakıldığında; anketlerden limitet, anonim ve şahıs şirketlerinin sırasıyla çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Bunların dışında bir adet KİT ve bir adet kooperatif mevcuttur.

7.2. FİRMALARIN BAĞLI OLDUKLARI MERKEZ

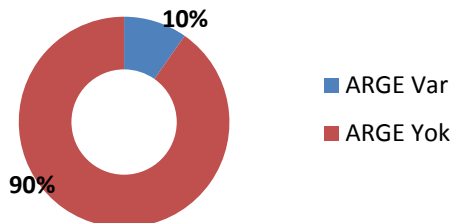
Firmaların bağlı olduğu merkezlerinin konumu sorgulandığında firmaların merkezlerinin %88'inin Kırklareli'de, %10'unun İstanbul'da ve %2'sinin de Ankara'da yer aldığı belirlenmiştir.

7.3. FİRMALARA AİT MARKA

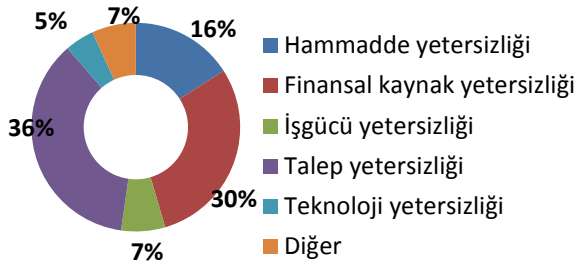
Kendine ait markası olan firmalar sorgulandığında anketlerden çıkan sonuca göre firmaların %88'i kendi markasına sahip iken %12'si bir markaya sahip değildir.

7.4. FİRMALARIN AR-GE HARCAMALARI

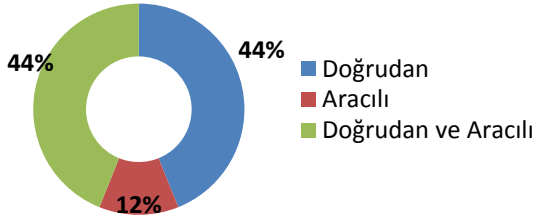
Anketlerdeki yanıtlara göre firmaların %90'ı kaynak yetersizliğinden ve ihtiyaç duymadıklarından dolayı ARGE harcaması yapmamaktadır.

7.5. FİRMALARIN TAM KAPASİTE ÇALIŞMAMA NEDENLERİ

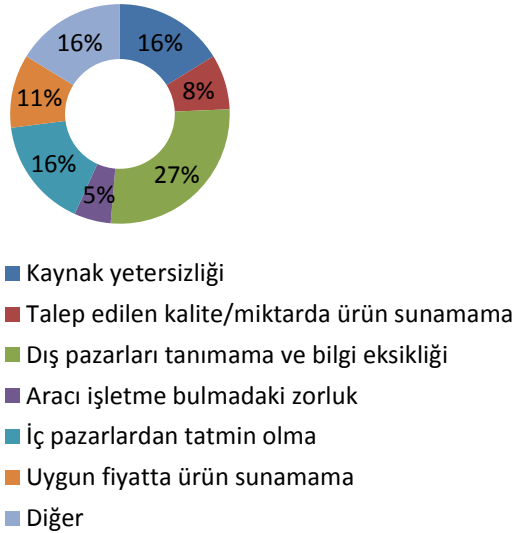
Firmaların tam kapasite çalışmamlarının en büyük sebebi finansal kaynak yetersizliği ve talep yetersizliği olarak gözükmektedir. Hammadde yetersizliği de bu sorunları takip eden sorunların başında gelmektedir.

7.6. FİRMALARIN ÜRÜNLERİNİ DAĞITIM KANALLARI

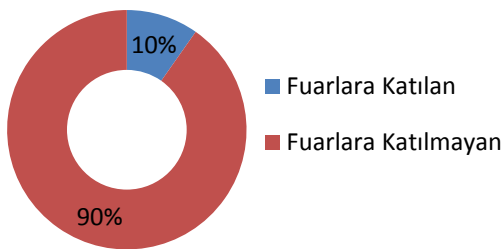
Sonuçlara göre firmaların %44'ü ürünlerini yalnızca doğrudan pazarlarken %12'si ürünlerini yalnızca aracılı olarak pazarlamaktadır. Geri kalan %44'ü ise her iki dağıtım kanalını da kullanmaktadır.

7.7. FİRMALARIN DIŞ TİCARETİ

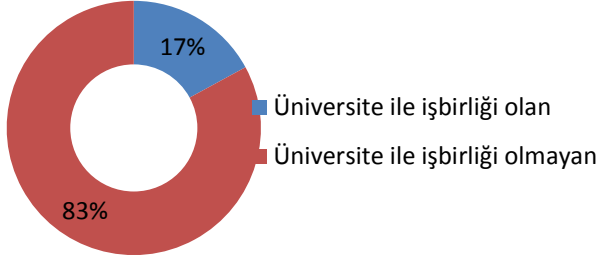
Firmaların dış ticaret durumuna bakıldığında 41 firmadan 4'ü ihracat yapmakta, 4'ü de ithalat yapmaktadır. Dış ticaret yapılan ülkeler ise Rusya, Filipinler, Dubai, Tayland, Gambiya, S.Arabistan, Irak, Kuveyt, Lübnan, İngiltere, Hollanda, Almanya, A.B.D., Danimarka ve İtalya olarak belirtilmiştir. İhracat yapmayan firmalara ihracat yapmama sebepleri sorulduğunda grafikte de görüldüğü üzere dış pazarları tanımama ve bilgi eksikliği en büyük neden olarak gösterilmektedir. İç pazarlardan tatmin olma, kaynak yetersizliği de bu nedenlerin içerisinde yer almaktadır.

7.8. FUARLARA KATILIM

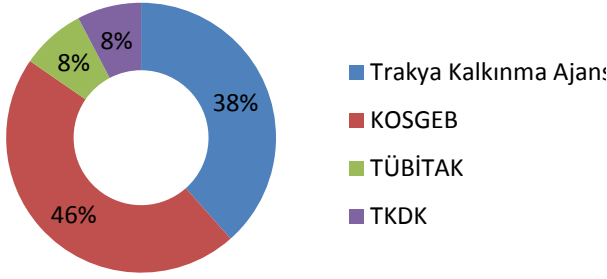
Firmalara fuarlara katılım sağlayıp sağlamadıkları sorulduğunda %90'ından fuar katılımına gerek duymadıkları cevabı alınmıştır. Katılım sağlayan firmalara hangi fuarları tercih ettikleri sorulduğunda ise alınan cevaplar arasında Exponatura Doğal Ürünler Fuarı, Gulfood Gıda Fuarı, Dubai Sial Gıda Fuarı Paris, Anuga – İsm olmuştur.

7.9. FİRMA-ÜNİVERSİTE İŞBİRLİĞİ

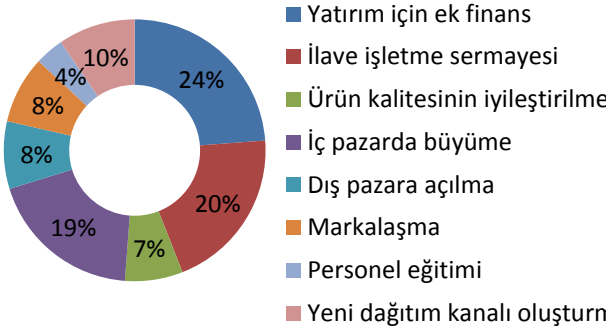
Firmalara üniversite ile işbirliği adına iletişime geçip geçmedikleri sorulduğunda %83'ü hayır, %17'si ise evet cevabını vermiştir. Sonuçlar dolayısıyla ildeki üniversite ile özel sektör arasındaki kopukluk dikkat çekmektedir.

7.10. DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİNDEN FAYDALANAN FİRMALAR

Yapılan anket sonuçlarına göre 41 firmadan 13 firma çeşitli kamu kurumlarından destek almıştır. Ağırlıklı olarak KOSGEB ve Trakya Kalkınma Ajansı desteklerinden faydalanılmıştır.

7.11. FİRMALARIN İHTİYAÇLARI

Firmanızın belirtilen hangi alanlarda geleceğe dönük ihtiyacı bulunduğu sorusu yöneltildiğinde firmalardan gelen en yoğun talep yatırım için ek finans olmuştur. İlave işletme sermayesi ve iç pazarda büyüme de takip eden isteklerdir.

8. GIDA SEKTÖRÜ ÇALIŞTAYI- SANAYİCİNİN KAMUDAN BEKLENTİSİ

8.1. ET VE SÜT ÜRÜNLERİ İMALATI

- Denetimler daha sık ve her firmaya yapılmalı. Uygun koşullarla üretim yapmadığı düşünülen firmalara gerekirse her gün denetim yapılmalı.
- Devlet tarafından soğutulmuş süt desteği verilmeli.
- Süt fiyatındaki KDV %8'den %1'lere düşürülmeli.
- Mahalle sütçüleri kayıt altına alınmalı.
- Destekler hakkında bilgilendirme günleri yapılmalı.
- Cezalar kapasiteye göre verilmemeli.
- Hammadde yetersizliği konusu üzerinde durulmalı.
- Ara elemen bulamama sorunu KLÜ ile birlikte çalışılarak; gıda sektörüne yönelik meslek okulu (lise-üniversite düzeyinde) kurulması yoluyla ortadan kaldırılmalıdır ki sektördeki en önemli sorunlardan biridir.
- Hayvan sayısını artıracak olan kişilere destek/teşvik verilmeli.
- Hayvan ırkları incelenip en verimli ırkın yetiştirilmeli, bu ırktan sürüler oluşturulması konusunda harekete geçilmeli.
- Firmalara yerinde eğitim sunulmalı.
- KLÜ'ndeki öğrencilerin stajları süreci tam anlamıyla öğrenecekleri bir şekilde yaptırılmalı. Üreticiler bu konuda hassasiyet göstermelidir.
- Verimli damızlık hayvan ırklarının yurtdışından ithali için devlet desteği olmalı. Simmental ırkının yetiştirilmesi sağlanmalı. Kırklareli İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği tarafından bu sorunun çözümüne yönelik bir proje yazılmalı.
- Yonca üretimi artırılmalı.
- Kooperatifler ve birlikler daha aktif çalışmalı.
- Süt işletmecileri kümelenerek hayvan yetiştirilmesi için ortak bir işletme kurmalı. Hayvancılık+süt işletmeciliği modeli oluşturulmalı.

- Fiyatlar ilçelerde belli bir kaç kişi tarafından değil tüm Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin ortak kararı ile verilmeli ya da ilçelerdeki et fiyatları ildeki fiyat ile aynı olmalı.
- Kasaplar hem üretimini hem satışını aynı yerde yapmamalı.
- İldeki hayvan hayvan sayısı kayıtlarda 700 bin olarak gözükmektedir ancak gerçek sayı 400 bin civarındadır. Hayvanların küpelenmeleri konusunda hassasiyet gösterilmeli, kesilen hayvanların küpeleri düşülmeli, bunun için bir sistem oluşturulmalı.
- Oğlak ve kıvrıcık kuzu kalitemiz çok iyi ancak pazarlayamıyoruz; markalaşma yok. Markalaşma konusunda harekete geçilmeli.
- Hayvan derilerinde %20 kayıplar söz konusu; bu konuda kasaplara eğitim verilmeli.

8.2. YAĞ SANAYİ

- Devlet ihracat yapan firmaların talebi üzerine, ihraç ettikleri mallar için ödenmiş olan Katma Değer Vergisini iade etmektedir. Bu durum art niyetli bazı kişiler tarafından suistimal edilmekte ve haksız kazanç elde edilmektedir. Şöyle ki, ihracatı yapılmış bulunan bazı malların faturaları yüksek meblağlar üzerinden düzenlenerek, aradaki farktan kaynaklanan KDV Devletten haksız bir şekilde iade alınmaktadır; ya da hiç ihraç edilmemiş olan ürünler ihraç edilmiş gibi gösterilmek suretiyle KDV iadesi alınmaktadır. Hayal ihracat kavramıyla ifade edilen bu durumun gözetilmesi gerekmektedir.
- Kanola gibi bitkilerin üretimine 400 TL/ton civarında devlet desteği verilirken bu rakam ayçiçeğinde 300 TL/ton'dur. Bu durum ayçiçeği yağının içerisine kanola karıştırılmasına sebep oluyor (tağşiş). Teşvikler yeniden düzenlenmeli.
- Denetimler sırasında sadece üretim yerinden değil ürünün satışının yapıldığı raflardan da numune alınmalı.
- Ara elemen bulamama sorunu KLÜ ile birlikte çalışılarak; gıda sektörüne yönelik meslek okulu (lise-üniversite düzeyinde) kurulması yoluyla ortadan kaldırılmalıdır ki sektördeki en önemli sorunlardan biridir.

8.3. UN SANAYİ

- Buğday sanayicilerin arzu ettiği özellik ve kalitede yetiştirilmiyor. Bu konuda Ziraat Odası, Toprak Mahsulleri Ofisi, Marmara Bölgesi Un Sanayicileri Derneği ve sanayiciler arasında bir platform kurularak arz-talep özellikleri hususunda kararlar alınmalı.
- Ziraat mühendisleri görevlendirilerek çiftçiye eğitimler verilmeli, arzu edilen özelliklerdeki buğdayın yetiştirilmesi sağlanmalıdır.
- Ara elemen bulamama sorunu KLÜ ile birlikte çalışılarak; gıda sektörüne yönelik meslek okulu (lise-üniversite düzeyinde) kurulması yoluyla ortadan kaldırılmalıdır ki sektördeki en önemli sorunlardan biridir.
- Üniversiteden yeterince stajyer gönderilmiyor. Üniversite-sanayici arasındaki iletişim kuvvetlendirilmeli.
- Ziraat odasından temin edilen buğdayın fiyatını sanayici belirliyor. Bu durum çiftçinin mağduriyetine sebep oluyor. Buğday kalitesi sanayicinin talebi doğrultusunda olsun, fiyat konusunda ortak karar alınsın. 100'den fazla olan buğday cinslerinin arasından hangilerinin talep edildiği hangilerinin istenilmediği belirlenmeli.
- İthal buğday miktarı çok fazla olması dolayısıyla buğday kalitesi kontrol edilemiyor. İthal edilen buğdayın denetimi yapılmalı.

8.4. YEM SANAYİ

- Yem sektöründeki hammadde yağ ve un fabrikalarından temin edilmektedir. Hammadde bu fabrikalardan çıkışta analiz edilmeli; yem üretimine geldiğinde analiz edilmesi gereksiz lojistik maliyeti ve zaman kaybına neden olması sorunu ortadan kaldırılmalıdır.
- İthal edilen yemlerin sadece GDO'lu olup olmadığı konusunda denetimler yapılmakta, kalite konusunda denetim yapılmamaktadır. Bu konuda ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.
- İlin sosyo-ekonomik gelişmişliği sebebi ile istihdamı kalıcı hale getirmek mümkün olmuyor. Kırklareli bu yönden geliştirilmeli.

8.5. İÇECEK SANAYİ

- Ürün büyük beğeni almakla birlikte; tanıtım eksikliği sebebi ile pazarlama yönünden zayıf kalmaktadır. Tanıtım artırmak amaçlı fuarlara hardaliye üretimi yapan firmalar iştirak etmelidir.

9. EYLEM PLANI

Kırklareli İli Gıda ve İçecek Sanayine yönelik mevcut durumun ve sorunların incelendiği bu dokümanda, sorunları çözmek adına kamu ve özel sektör kuruluşlarına düşen görevlerin açık bir şekilde ifade edilmesi amacıyla bir Eylem Planı oluşturulmuştur.

HEDEF	EYLEM	SORUMLU KURULUŞLAR	TAKVİM
Aile şirketlerinde kurumsallaşmanın sağlanması	Kurumsallaşmaya yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme seminerleri verilmesi	TRAKYAKA	2016-2017
Markalaşmanın yaygınlaştırılması	Sınaî mülkiyet hakları konusunda seminer verilmesi ve ilgili desteklerden bahsedilmesi (KOSGEB vs.)	KOSGEB TRAKYAKA TPE	2016-2017
Sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda nitelikli ara eleman kaynağının oluşturulması	Mesleki ve teknik eğitimlerin sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikte verilmesi için KLÜ-Sanayi işbirliğinin TSO aracılığıyla sağlanması; bir platform oluşturulması	KLÜ İŞ-KUR TSO ve TB üyeleri	2016-2017
Personel gelişiminin sağlanması	Personelin iş verimliliğini azalttığı düşünülen zayıf yönleri için talep edilen eğitimlerin verilmesi	İŞ-KUR TRAKYAKA TSO ve TB üyeleri	2016-2017
Firmaların üretim altyapılarının geliştirilmesi	Üretim altyapısının geliştirilmesi için başvuru yapılabilecek destek	TRAKYAKA KOSGEB BSTM	2016-2017

	programları ile ilgili seminer düzenlenmesi		
ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi ve diğer belgelendirmeler konusunda bilincin artırılması	Belgelendirmenin önemi ve prosedürlerinin, ilgili KOSGEB desteğinin sunulacağı bir seminer	KLÜ GTHB KOSGEB	2016-2017
Firmaların Teknoloji, AR-GE ve Yenilikçiliğe yönlendirilmesi	“AR-GE ve İnovasyon Yönetimi” konulu bir eğitim/seminer düzenlenmesi ve AR-GE’ye yönelik projelerin desteklediği programlar hakkında bilgilendirme yapılması	TRAKYAKA KOSGEB TÜBİTAK (Sakarya Üniversitesinin programı önerilebilir.)	2016-2017
İhracat potansiyeline sahip firmaların harekete geçirilmesi	-İhracat bilincinin artırılmasına yönelik eğitim verilmesi (İSO AİA Dış Ticaret Okulu Modeli uygulanabilir) + İhracata yönelik destekler konusunda bilgilendirmeyi de içerecek -Devlet destekleri ile yurtdışı fuar ve iş gezilerine katılımın başlatılması	AİA TRAKYAKA KOSGEB	2016-2017
Buğday kalitesinin standardizasyonun sağlanması	Çiftçilere konuyla ilgili eğitim/seminer verilmesi	GTHM	2016-2017
Yağ üretiminde kullanılan bitkilerin yetiştiriciliğinin artırılması	Çiftçinin kanola, ayçiçeği, yonca ve mısır silajı yetiştirmesi için özendirilmesi, teşvik edilmesine yönelik seminer	GTHM	2016-2017